

DORINTELE PARTIDEI NAȚIONALE

din Moldova

REDACTATE ÎN BUCOVINA, LA ANUL 1848
DE D-NU

MIHAIL COGALNICEANU

ȘI PUBLICATE LA CERNĂUȚI, ÎN TIPOGRAFIA EKHARD.

Receditate acum din nou

de

Comitetul Opoziției-Unite din Iași

Cu o prefață și note

de

George Mărzescu

ÎMPREUNA CU APELUL COMITETULUI OPOZIȚIEI-UNITE
DIN IASI CĂTRĂ ALEGĂTORI

EX LIBRIS
CONS. SCOL. UNIV.
CLUJ-NAPOCA

IASI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, STRADA ALEXANDRI,
1883.

DORINȚELE PARTIDEI NAȚIONALE

din Moldova

REDACTATE ÎN BUCOVINA, LA ANUL 1848
DE D-NUL

MIHAIL COGALNICEANU

ȘI PUBLICATE LA CERNĂUȚI, ÎN TIPOGRAFIA EKHARD.

Reeditate acum din nou

de

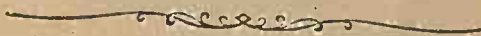
Comitetul Opozițiunii-Unite din Iași

Cu o prefață și note

de

George Mărzescu

IMPREUNĂ CU APELUL COMITETULUI OPOZIȚIUNEI-UNITE
DIN IAȘI CĂTRĂ ALEGĂTORI.

IAȘI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, STRADA ALECSANDRI,
1883.

BA 162296

~~Institutul de Studii Istorice și Social-Politice
de pe lângă C.S. al P.C.R.
BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ~~

~~Inventar nr.~~

~~77373/80~~

P R E F A T Ț

Comitetul Opozițiunii-Unită din Iași m'a autorizat să reeditez din nou, programul din 1848, care poartă numele de „*Dorințele partidei Naționale din Moldova.*”

N'are cineva decât să'l cetească cu atențiune, pentru ca se rămăe pe deplin convins că marele și nemuritoarele principii ale Revoluțiunii franceze stipulate în celebra „*Declarațiune a drepturilor omului*” sunt formal proclamate prin acest program.

Moldova cugetătoare a avut, deci, bărbați luminați și independenți, cărora generațiunile ce s'au succedat de atunci încoace, ar trebui să le păstreze o eternă recunoștință!

Cităm, cu titlu de exemplu, câte-va nume din persoanele care au luat parte la mișcarea națională din Moldova, în 1848: *Alexandru Cuza*, Alesul națiunii române în 1859, *Constantin Negri*, *Dimitrie Ralet*, *Manolachi Costachi*, *Alexandru Moruz*, frații *Panaite* și *Constantin Cazimir*, *Grigori Romalo*, *Dimitrie Cracti*, *Alexandru Russu*, *Toader Sion*, *Vasile Mălinescu*, *Vasile Zaharia Moldoveanu*, și alți mulți, trecuți din viață.

Intre bărbații pe care țara are fericirea de a-i posede încă în viață, cităm iarăși numai cu titlu de exemplu, pe bătrânul *Iorgu Radu* de la Bărlad, *George Sion*, *Iorgu Cantacuzin*, *Lascar Rosetti*, *Vasile Alissandri*, *Mihail Cogălniceanu*, etc.

Din discursul d-lui Mihail Cogălniceanu rostit anul acesta în Camera deputațiilor în ședința de la 11 Fevruarie, rezultă că d. Vasile Alissandri, secretarul Comitetului Național din Moldova, a fost insercinat de a publica și comenta

programul in 35 puncte, și care program, din cauza împrejurărilor politice de atunci, cerea păzirea sănătății a Reglementului.

După năbușirea mișcării Naționale din Iași in luna Mart, 1848, liberalii și parte din conservatori, unii au trecut granița, iar alții surguniți fiind la Macin, au putut scapa din mâna escortei militare care îi conducea acolo.

Parte din aceștia s'au adunat la Cernăuți, iar parte la Brașov. Aice s'a schițat bazele principale ale adevăratului program a partidului Național revoluționar din Moldova, și s'a comunicat refugiaților din Cernăuți, unde d. Mihail Cogălniceanu au complectat și dezvoltat programul de față care poartă titlu de „*Dorințele partidei Naționale din Moldova,*” și care, după cum zice eminentele barbat de stat in discursul seu sus-menționat, a devenit Evangelia politică a mai tuturor românilor din Moldova.

Ar face, deci, bine, atât d. Constantin A. Rosetti cât și d. Ioan C. Brătianu se fie pe viitoriu mai modești, a nu face gură mare și a se tot mândri că dănșii sunt aciea care au făcut totul in țara aceasta, că crierii lor politici au proiectat și au știut pune in aplicare marele reforme naționale și sociale care din două provincii vasale au făcut România de astăzi!

Defunctul și ilustrul Domn al României Alexandru Ioan este Acela care a săvârșit Unirea țărilor surori, a secularizat averile monastirilor inchinate, inapoiind, — după cum zice in proclamația sa de la 2 Mai 1864, — domeniului Național, a cincea parte a pământului românesc, a rezolvit marele problem social al improprietării sătenilor, a unificat legile, dotând țara cu unul și acelaș corp de legislațiune pozitivă, a proclamat și pus in aplicare egalitatea inaintea legi, abolind pentru de-a-pururea distincțiunea barbară între „*evgheniști*” și „*oameni proști*” a secularizat căsătoria, a dat aceleași drepturi copiilor de ambe sexe, ... intr'un cuvânt a schimbat fața socială a țerei.

La realizarea tuturor acestor mari acte, in ce, și cu ce, au contribuit acești mari oameni politici numiți C. A. Rosetti și Ioan C. Brătianu, pentru ca astăzi se aibă cutezanța se ne asvârle

in fața noastră moldovenilor c'am fi niște capite înguste, și numai mulțumită vastei lor inteligenți politice, țara n'a stat pe loc?... Punem intrebarea, și lăsăm la dreapta judecată a tot ce este suflare românească, ca studiind de la 1848, și până azi, toate faptele pitrecute, se judece dacă românii de dincoace de Milcov, n'au drept a se revolta când ved pe acești doi barbați politici, acum la bătrânețe, trătând o jumătate de țară in o simplă adunătură de făpturi umane, care, se nu aibă alt rol decât numai acela de a repeți ne'ncetat și striga că „dănșii sunt aciea care au făcut totul in țara aceea; și că prin urmare, la glasul lor toți se 'ngenunchiăm și să nu cutezăm a zice un cuvânt macar!!..."

Cetească românii, cetească omenirea intregă „*Dorințele partidei Naționale din Moldova,*“ și apoi judece, dacă goana intreprinsă de d. Ioan C. Brătianu contra a tot ce-a mai ramas inteliginte și independinte in această țară, in scop numai de a se mănținea la putere, este fapta unui adevărat democrat și om liberal!

N'am desperat nici odată de triumful adevărului asupra minciunei, și ori cât de mult s'ar sili d. Ioan C. Brătianu mână 'n mână cu d. C. A. Rosetti se facă din țară o turmă și un păstoriu, dănșii nu vor isbuti!... Nu numai juna generațiune, dar și tinerimea de prin scolile naționale gata de a părăsi bancele se deșteaptă acum, și vede că țara este amenințată de a pica sub un regim, pe care in 1848, Moldova cugetătoare, conservatori și liberali, tineri cu bătrâni la un loc, prin curaj, tărie de caracter și prudență politică, au știut se'l restoarne!

Și acum când me-am esprimat credința in viitoriu, nu pot face mai bine, mă cred chiar datoriu, de a publica in capul acestui program din 1848, „Apelul“ pe care in 1883 Comitetul Opozițiunei-United, din Iași, conservatori și liberali, bătrâni și tineri la un loc, i'l fac alegătorilor la ocasiunea alegerilor ce vor incepe la 20 curent pentru viitoarele Camerei de revizuire.

APEL CĂTRĂ ALEGĂTORI.

Suntem chiămați a procede la alegeri generale pentru noi adunări legislative, care vor avea mandatul de a hotărî definitiv asupra revizuirii mai multora din dispozițiunile Constituțiunei — și, mai cu samă, a dispozițiunilor ei fundamentale care au de obiect organizarea colegiilor electorale.

Revizuirea a fost propusă de majoritățile din foastele adunări legiuitoare, sub impulsuinea guvernului, și admisă de guvern fără ca să fi fost reclamată de țară, fără ca „o leală și sinceră“ aplicațiune a Constituțiunei să fi venit a dovedi necesitatea, și, cu atât mai puțin, oportunitatea ei, în momentele critice în care se găsește actualminte, nu numai România ei și Europa întreagă.

De la ultimele evenimente care au desăvârșit distrugerea vechiului echilibriu european, toate națiunile stau sub arme în așteptarea unor complicațiuni de natură a aduce a transformare generală în situațiunea politică a Statelor celor mai puternice.

Orientul din care facem parte, pare destinat a

deveni teatrul principal a unor lupte uriașe și preciful biruinței celui mai tare. Simțimentul predominant astăzi în Europa este, că această stare de neliniște nu se mai poate prelungi fără a ruina interesele economice și a seca izvoarele de avuție ale națiunilor celor mai prospere. Ingrijirea generală este că criza supremă amenință de a isbucni la cea d'ântăiu scântee care ar veni să provoace incendiul. Cât pentru România și pentru statele de pe Dunărea de jos în special, soarta ce se pare că li-se pregătește—fie prin rebel, fie prin întocmiri pacifice—se poate de pe acum presimți din dispozițiunile unui tractat prin care li s'a rădicat, în folosul imperiilor megieșe, drepturile de suveranitate asupra apelor și malurilor fluviului ce constituie artera lor vitală, atât din punctul de vedere economic cât și din punctul de vedere politic.

În asemenea momente, datoria unui guvern onest și luminat, ar fi fost de a urma în intru o politică de împăciuire, despoiată de ori ce interes de partid, de a deștepta spiritul public și de a înalța simțul moral al națiunii — suprimând cauzele de diviziuni și de sfășieri interioare și grupând toate luminile și toate puterile țerei în jurul drapelului național, pentru apărarea pământului și a drepturilor strămoșești.

Departate de a îndeplini această sacră datorie, guvernanții actuali, continuând, atât în intru cât și în afară, o politică de surprinderi și de mistificațiuni, urmărind scopuri ascunse pe care voesc a le sustrage

de la atențiunea și de la controlul țerei, au ales tocmai niște momente atât de critice pentru a pune înaintea cesțiunea revizuirii constituțiunei care, prin natura ei, provoacă desbinări și lupte interioare înversunate.

Această tactică nu este decât consecința logică a tuturor actelor săvârșite de partidul de la putere din zioa de când are în răni frânele guvernului.

În afară, politica guvernanților nu ne înfățișează alte rezultate de cât perderea Basarabiei; presiunea exercitată asupra țerei pentru a executa voința străinilor în cesțiunea israeliților și a da tractatului de Berlin însuși o aplicațiune vătămătoare interesului nostru național; supunerea oarbă la toate exigențele financiare ale unor puteri străine și, după toate aceste sacrificii, izolarea României prin o politică de aventuri, de mistere și de duplicitate care nu însuflă nimărui în Europa nici chiar increderea că guvernul român are voința serioasă de a apăra interesele și drepturile cele mai vitale ale țerei; concesiuni periculoase în cesțiunea Dunărei și de care Europa a luat act pentru a consacra șerbirea noastră economică; — în fine tăcere absolută păzită față eu țara asupra purtării care a produs desastrosul rezultat ce se vede acum în tratatul de Londra.

În intru, preocupațiunea exclusivă a guvernanților a fost de a întrebuița mijloacele cele mai coruptoare pentru a asigura dictatura facțiunei lor. În-suși Miniștrii eșiți din sinul acelei facțiuni, au rostit

de pe tribuna parlamentului acuzările cele mai grave contra corupțiunii și poftelor nesățioase ale oamenilor din care se compune. Tot aceiași miniștri — departe de a pune capăt unei asemenea stări de lucruri — n'au cruțat nimic pentru a ațâța încă mai mult și a îndestula acele pofte. Rescumpărarea drumurilor de fer, împrumuturile deglizate sub toate formele, întreprinderile de lucrări publice și de furnituri, creațiunile de institut de credit, — toate au servit a inavuți pe membrii acelei facțiuni și a incuragia servilismul și corupțiunea publică într'o proporțiune neauzită încă la noi. Funcționarii administrativi, de la cel mai mare până la cel mai mic, sunt siliți — dacă nu voesc a fi destituiți fără motiv — să se transforme în agenți electorali, ear legile ce se fac pe fie-care zi înmulțesc numărul lor și se aplică în vederea de a resplăti „servicii electorale“ și adesiuni la politica acelei facțiuni. Cetățenii pacinici, cari nu supun conștiința lor exigențelor unui atare guvern, se vîd amenințați în toate drepturile, în toate interesele lor.

Politica de partid se introduce fățiș până și în justiție, slăbind increderea și respectul ce se cuvine acestei mari puteri a statului, destinată a protege drepturile cele mai sacre ale cetățenilor. Brava noastră armată, care trebuia să fie cu o deosebită îngrijire substrasă pasiunilor politice, nu este aparată nici ea contra acestui venin care, dacă s'ar infiltra mai mult în sinul ei, ar ajunge a o transforma cu timpul într'o a-

dunătură de pretoriani gata a face ori-ce revoluțiuni interne, dar incapabilă de a apăra țara în afară. În fine, după șapte ani de exercitare a puterii publice, guvernării actuali, crezând că n'au făcut încă indestul pentru a întări dictatura facțiunii lor, vin astăzi a propune revizuirea Constituțiunii, mărturisind în fața țerei, prin vocea Președintelui consiliului de miniștri însuși, că ținta principală a revizuirii nu este alta de cât reformarea Colegiilor Electorale — și aceasta ca un mijloc de care acea facțiune trebuie să profite, în momentul când are majoritatea în parlament, și deține puterea pentru ași asigura perpetuarea la guvern și a împiedica evenimentul vre unui alt partid pe viitoriu.

Constituțiunea din 1866, în dispozițiunile ei electorale, n'a luat de bază niște teorii abstracte, ci „vechile tradițiuni ale poporului român“ puse în armonie cu esigențele timpurilor moderne și aplicate la starea și la gradul de cultură actuale ale societății noastre. Ea a avut în vedere de a nu lipsi pe nimeni de dreptul de vot; înse, de a concilia tot odată între ele toate interesele sociale, ale minorităților ca și ale majorităților pe baza dreptății și a respectului lor reciproc, asigurând fie căruia o parte de reprezentare și de suveranitate pe cât s'a putut mai exact proporționată cu importanța lui și cu luminile grupului social la care aparține.

Țara a apreciat într-o atît valoare acestor salutare dispozițiuni, că ea n'a cerut nici odinioară alt ce-

va de cât sincera și leala aplicare a constituțiunei, știind bine că in ea sunt toate elementele care garantează ordinea și adevărata libertate.

Dacă organizarea corpului electoral n'a produs toate efectele bine-făcătoare, ce se puteau aștepta de la ea, cauza nu trebuie căutată in viciile Constituțiunei, ci in centralisarea excesivă pastrată in legele noastre, contra prescripțiunilor positive, ale constituțiunei și care, prin inmulțirea funcționarilor dependinți de guvern și cu deprinderile arbitrare ale administrațiunei noastre, pune toate drepturile și toate interesele la discrețiunea guvernului, permițându-i a abusa de puterea publică in folosul unui partid.

Departe de a voi să vază răul unde este in adevăr, guvernauții actuali au făcut din mijloacele de corupțiune și de intimidare un adevărat sistem de stat destinat a nimici independența alegătorilor și a pune majoritatea corpului electoral la serviciul pasiunilor și poftelor aderenților lor, falsificând ast-fel basa esențială a constituțiunei.

Resultatele ce ar pute să aibă revizuirea propusă sunt evidente pentru toți. Prin contopirea colegiilor intăiu și al doilea și adăogirea cătră ele a unui număr coversitor de alegători luați din colegiul al patrulea interesul agriculturii, singurul isvor de inavățire al acestei țării, ar fi reprezentat prin majorități electorale lipsite de competență și de luminele necesare pentru a l putea apăra — lipsite de mijloacele de a dobândi

acele lumini, expuse prin pozițiunea lor la toate presiunile și la toate intimidările unor agenți administrativi fără scrupul și fără frâu. Colegiul al treilea, destinat a reprezenta comerțul, industria și capacitățile intelectuale, s'ar găsi și el impresurat de un număr de alegători luați din Colegiul al patrulea, absolut necompetenți de a aprecia asemenea interese. În fine reformarea tot în acest sens a colegiilor Senatului ar anula importanța acestei instituțiuni neapărată și vitală pentru un regim Constituțional basat pe discuțiunea luminată a afacerilor publice.

O atare reformă, scoborând nivelul intelectual al reprezentațiunii naționale, ar ucide pentru un viitor îndelungat independența corpului electoral și ar anula regimul constituțional în însăși esența lui.

Ceia ce se cere de la cea mai mare parte a corpului electoral, nu este, dar, nimic mai puțin de cât o adevărată sinucidere în singurul interes de a întemeia pentru totdeauna — prin înlăturarea a tot ce este lumini și caracter — imperiul absolut și exclusiv al facțiunii demagogice, — cesarismul basat pe „puterea brutală a numărului.“

Cu o reprezentațiune națională aleasă de niște asemenea colegii electorale, facțiunea de la putere n'ar mai găsi nici o pedică pentru îndeplinirea scopurilor ei oculte. În politica esteriură, ea va putea arunca țara în ori ce aventuri periculoase, fără ca partea luminată a națiunii să fie în stare de a o controla. În politica interioară, conse-

cința cea mai imediată va fi adoptarea proiectului electivității magistraturei, deja supus foastelor adunări și care, dacă s'ar realiza, ar desăvârși șerbirea cetățenilor — nimicind ori ce principii de justiție și supunând toate drepturile lor voinței arbitrare a partitelor politice.

Adopțiune a aceluși proiect n'ar întârzia a fi urmată cu loviri succesive în principiul proprietății anunțate de pe acum, parte prin proiecte de legi supuse foastelor adunări, parte prin presa oficioasă a guvernului: ideile anarhice ce se răspândesc sub protecțiunea astăzi ascunsă încă a guvernului și care tind a distruge *Religiunea, Familia, Proprietatea, și însuși sințul patriotismului*, vor deveni atunci prin forța lucrurilor, pârghia de acțiune a demagogiei predominantă.

Vedem, dar că țara se găsește astăzi incunjurată de cele mai mari pericole, atât din afară cât și din intru. La nici o epocă a istoriei noastre moderne, ea n'a fost amenințată ca acum în existența și în drepturile sale, în instituțiunile și în prosperitatea sa.

Pericolele aceste au devenit și mai îngrijitoare prin faptul că, în asemenea momente țara nu vede veghiând peste Miniștri pe Monarhul pe care Constituțiunea îl însărcinează în intru cu misiunea de arbitru suprem și permanent de asupra tuturor partidelor și de garant pactului constituțional — car în afară cu acea de depositar și de apărătoriu a suveranității sale.

Lupta, la care suntem chemați, este o luptă supremă ale căreia rezultate vor avea consecinți hotărâtoare pentru viitorul națiunii române.

Facem, dar, apel tuturor concetătenilor noștri de ori-ce opinie politică și 'i invităm a se pune alături cu noi pentru ca, uniți cu toții într'o singură cugetare, să întrebuițăm silințele noastre cele mai energice pentru apararea naționalității române, a drepturilor și libertăților noastre constituționale.

Să ne unim cu toții și să trimitem în parlamentul țerei barbați sinceri și statornici în convicțiuni, independenți și luminați pentru ca să poată opune o stavilă puternică puhoiului care ne amenință.

La luptă, dar, pentru ca să mănținem Constituțiunea neatinsă.

Să introducem în interesele noastre esteriore, o politică „curat națională,” despoiată de ori ce servilism, demnă, leală și împăciuitoare în privința tuturor puterilor—fără a sacrifica nimic din drepturile suveranității țerei asupra teritoriului și apelor ei.

Să obținem în intru toate măsurile proprii a înalța „nivelul moral,” intelectual al națiunei, a garanta drepturile individuale și colective ale cetățenilor, a pune capăt arbitrariului și ingerinței corumpătoare a guvernului în alegeri, și a asigura țerei o administrațiune onestă și înțeleaptă care să nu o impedece de a 'și desvolta în liniște puterile productive și de a cugeta cu maturitate la reformele de care ar avea trebuință.

Pentru a îndeplini acest scop și de vreme ce procedările și ținta astăzi, dată pe față a guvernanților actuali, nu ni lasă cea ma mică speranță de îndreptare

a unei situațiuni atât de amenințătoare, să nu acordăm încrederea noastră de cât numai candidaților care ne vor „garanta în mod solemn“ că se vor conforma întocmai rezoluțiunelor adoptate de adunarea generală a Opozițiunei-Unite din toată țara ținută în Iași la 25 Martie anul curant, și care sunt următoarele:

RESOLUȚIUNE.

Adunarea delegaților din districte și a comitetelor centrale din București și Iași ale opozițiunei, intrunite în Iași în ziua de 25 Martie 1883.

Având în vedere situațiunea periculoasă făcută țerei de guvernul actual prin propunerea de revisuire a Constituțiunei.

Hotărește :

A). Adunarea aprobă atitudinea politică păzită în ultima sesiune legislativă de deputații și senatorii din Opozițiunea-unită, și specialminte Adresa către Regele a căria chiar cetire a fost împiedicată de guvern și de majoritatea sa din Cameră, și darea de samă făcută de opozițiunea parlamentară către alegători în urma retragerii sale.

B). Considerând că Constituțiunea din 1866 a conciliat, pe cât se putea, diferitele drepturi și interese sociale pe baza respectului lor reciproc;

Considerând că Constituțiunea cuprinde multe dispozițiuni, care sunt încă a se desvolta;

Considerând că dacă Constituțiunea n'a produs toate efectele ei bine-făcătoare, aceasta nu provine, după cum se afirmă, din efectele ei, ci numai din faptul că ea n'a primit o aplicațiune sinceră;

Considerând că nici o necesitate nu reclamă modifica-

rea ici, precum aceasta se dovedește din faptul că nici o manifestare nu s'a produs în țară pentru această revizuire, propusă în ultima sesiune de către partidul guvernamental prin impulsivitatea dată de guvern;

Considerând că în tot cazul nu este nici drept, nici leal, nici folositor țerei, ca această revizuire să se facă sub un guvern personal și exclusiv care a dovedit că nu este al țerei; că prin urmare, revizuirea ce s'ar face fără libertate în alegeri și după bunul plac al unui singur om ar fi o lovitură de stat deghizată sub masca liberalismului.

Adunarea se pronunță dar în mod absolut **în contra ori cărei revizuiți a Constituțiunii din 1866.**

C). Considerând că o experiență de șapte ani a dovedit că ministrul Brătianu n'a întrebuințat activitatea sa și resursele imense ce țara i-a pus la dispozițiune de căt pentru singurul scop de a se menține; la putere, el, și facțiunea ce'l inconjoară.

Considerând că, nemulțumit a întrebuința influența morală și materială de care mai cu seamă la noi abuzează puterea executivă, ministerul actual a ridicat corupțiunea la înălțimea unei maxime de stat și o întinde, în vederea alegerilor, fără sfială și în mod inspăimântător pentru viitorul României;

Adunarea recunoaște că este o datorie cetățenească de întăiul ordin de a **resista, de a refuza ori ce concurs acestui guvern, de a lupta prin toate mijloacele, pe care Constituțiunea le lasă activității și energiei alegătorilor, pentru resturnarea lui.**

D). Având în vedere modul neinteligente și antepatriotic cu care ministerul administreață țara și în special județele Moldovei în scop de ași crea cu ori ce preț și în această parte a României un partid exclusiv și personal;

Având în vedere că reaua voință a guvernului merge până a refuza vechii capitale a Moldovei stabilirea și funcționarea institutelor învoite de legi spre dezvoltarea sa economică :

Adunarea în unanimitate condamnă culpabila administrare practică de guvern în țară și mai cu seamă în Moldova, care a făcut atâtea sacrificii pentru fundarea statului Român.

E). Considerând că menținerea și apărarea pactului nostru fundamental și respectarea drepturilor și intereselor națiunii întregi și ale localităților, constituie sufletul unirii deosebitelor grupuri de opozițiune cu escluderea ori căror vederi și interese personale, adunarea apelează la patriotismul, abnegațiunea și spiritul de concordie al cetățenilor, cari împărtășesc vederile iei, ca să-și unească în viitoarele alegeri voturile lor asupra candidaților devotați ideilor ce apărăm și cari vor avea mai mulți sorți de isbândă în colegiile respective.

F). Adunarea întregă ca și diferitele grupuri ale opozițiunii ieu angajamentul solemn de a rămâne unite pentru a împedea revizuirea Constituțiunii și pentru a resturna guvernul actual; și în caz de trebuință, a declara că este gata a lua răspunderea situațiunii pentru a putea asigura României satisfacerea intereselor iei morale și materiale.

MEMBRII COMITETULUI OPOZIȚIUNEI-UNITE DIN IASI.

Alexandru C. Mavrocordat, Constantin Corjescu, Vasile Pogor, Neculai Drossu, Dimitrie G. Rosetti, Dimitrie A. Anghel, Constantin N. Suțu, George Mărzescu, Alex. I. Gheorghiu, Dimitrie Tacu, Grigore Cogălniceanu, Telemac Ciupereescu, Neculai Gr. Suțu, Gheorghie Tacu, Sandu Dudesu, Colonel Const. Langa, Alex. M. Șendrea, Alex. D. Holban, Scarlat Pastia, Leon Bogdan, Nicu Casimir, Major Hazu, Teodor Boneiu, Miltiadi Toni, George A. Cărgi, Anastasie Drăghiei, Nicu Ghica Comăneștianu.

DORINȚELE
PARTIDEI NATIONALE
IX
MOLDOVA

August 1848.

Atât Curților Turcici și Rusiei, cât și Europei întregi sunt acum deplin cunoscute întâmplările din luna lui Mart, trecut. O petiție în 35 puncturi întemeiate pe principiile organicescului Reglement, iscălită de mai multe sute de persoane din toate clasele sociale ale Moldovei, fu tratată de către Domnul Mihail Sturzu ca o rebelie manifestă, și zugrăvită înaintea Puterilor ca o crimă contra driturilor lor. Crudele și nelegiuitele pedepse, săvârșite fără nici o judecată asupra multora din iscălitorii acestei nevinovate petiții, au revoltat toate inimile; ele sunt prea cunoscute spre a avea trebuință de a se înșira din nou.

Curțile din Constantinopol și de San-Petersburg, voinde a cerceta starea lucrurilor din principate, și reformele de care au neaparată trebuință, au rënduit la fața locului ca comisari împărătești pe E. E. L. L. Talat-Efendi și Diuhamel.

De la 1 April și până acum, sfârșitul lui August, în toate tristele împrejurări ce au încunjurat țara, Moldovenii au rabdat cu cea mai mare resignație (căci nu putem zice

curaj), toate biciurile ce le-au venit și de la D-zeu și de la oameni. Cruda cărmuire a Domnului, rădicarea tuturor garanțiilor legii, răpirea libertății și a averilor, locustele, holera, intrarea oștilor străine și alte asemenea nenorociri care pe altă nație ar fi adus'o într'o desevărsită desnădejde și anarhie, toate aceste le-am suferit cu durere, inse cu răbdare, și țara fără guvern urmează încă a se governa singură și de la sine; căci nu putem numi pe acela ce și mărginește atribuțiile sale numai intru a închide, a pedepsi, a jăfui în dreapta și în stânga, fără cuvânt, fără vină, fără dreptate.—Scrupuloși de a ne ținea pe drumul legal, noi ne-am împins moderația până la o vinovată molăciune numai și numai ca se nu dăm Domnului, noue ocașii de piri și de calomnii. Și cu toate aceste, moalea și moderata noastră purtare, tot au fost tratată de purtare scandaloasă.

Când mai toți Moldovenii, bântuiți de biciul holerei, erau respândiți pe toată fața țerei, când mai fiește care familie era imbracată cu doliu pentru pierderea unui părinte, unei soții, unui frate, unui fiu, urgia domnească îi ajunsese până în azilurile lor. Mulți erau încă cu lacrimile pe obraz, mai mulți încă în patul durerilor sau de-abia convalescenți, când se vezură lăviți de liste de proscipții, ca în timpurile lui Marius și a lui Silla. Unii sunt sub pază opriți pe la moșiile lor, alții urmăriți din loc în loc ca niște făcători de rele, spre a fi închiși prin monastiri, sau aruncați peste hotăr, toate aceste fără cea mai mică cercetare, fără cea mai mică judecată, în contra art. 358 și 433 din organiceșul reglement. Terorismul dar astăzi domnește în Moldova, și Moldovenii sunt osindiți a vîdea la anul 1848 aceea ce nici odată, și în timpurile cele mai barbara, strămoșii lor n'au cugetat macar. O țară întreagă este lasată în liberă și neîngrădită urgie a unui Domn îmbătăt de pofta resbunării, aprins de setea de a desființa, tot ce mai este barbat de cînste și de bine, tot ce mai are curaj de a protesta în contra *Reului*. Toate armele, toate mijloacele îi sunt bune, numai se poată ajunge la scop. Spaima, pedepsele, lovirea libertății și a intereselor materiale, piri mincinoase, și chiar calomnia, cliiar pamfletul, aceste sunt ticăloasele invenții cu

care astăzi pretinde a'și urma guvernul. Spre aceasta, Măria Sa dișteaptă patimele cele rele, insufă ne'ncrederea, ațiță pizma și zavistia, intartă stările sociale una asupra alteia, aprinde făclia discordiei și a resboiului civil, clevetind pe acci ce nu'i poate găsi vinovați, imputându-le plecări retrograde, planuri reacționare, făcându'i *aristorcrați*, și declarându-se el, prin urmare, *liberal*. Clerul cu Mitropolitul in cap, și care cu viața și-a plătit curajul arhipăstoresc, bocrii cei mai insemnați bătrâni și tineri, toți barbații vrednici, amploiați, profesori, avocați, literați, clasa neguțitorească, toți aceștia, cari constitucază adevărata Moldovă, inaintea ochilor Măriei Sale, a agenților și a pamfletarilor sei, sunt *aristorcrați*. Un asemenea nume in dreptul seu ințeles, ei il primesc cu bucurie, căci *aristorcrație* nu insemnează alta decât *guvernul celor buni*, și acesta nu poate se fie guvernul Măriei Sale Domnului Mihail Sturza V. V.

Acești *aristorcrați*, adecă *partida națională*, clevetiți și prigoniiți, opriiți pe la moșii, fugăriți de cătră sbirii Domnești, văzându'și țara ocupată cu armii străine, și prin urmare in neputință materială de a se intruni in pace, de a se pune chiar in relație cu acei trimeși de cătră Curți spre a cerețea nevoințele țerei, se vęd dar siliți a arăta prin lumina tiparului, care sunt planurile lor, care sunt reformele ce le socot mai neapăraté pentru țară.

Prin aceasta, noi nădăjduim că vom implini un indoit scop, Ințeu, vom inchiide gura clevetitorilor ce ne invinovățese cu plecări care sunt a lor, adecă retrograde; și al doilea, vom arăta ambelor Curți și Europei, stărea opiniei publice in Moldova, de vreme ce până acum comisarii împărătești au suferit ca Domnul se fie departe de deusii po ori cine ar fi indrăsnit se le vorbească, alt-felin decât in struna domnească.

Când la 28 Mart, obștia adunată in Iași din toate ținuturile Moldovei, au cerut numai acele 35 puncturi ințemeete pe Reglement, ca prin aceasta n'au arătat că n'ar avea trebuință și de alte reforme mai radicale. Inse, tânguindu-se numai pentru ilegalități, ca vroea a fi reasezată in legalitate, ca atunce legal să'și poată da și alte mai mari

imbunătățiri. Timpul acestora au venit. Astăzi nu se mai atinge numai de îndreptarea abuzurilor și de isgonirea săvârșitorilor lor. Căderea acestora îi ca și implinită. Inse o cesticie mult mai mare se ivește: *regenerația Moldovei* ingenuchiată sub Mihail Sturza V.V., inzeestrarea ei cu instituții analoage cu epoca noastră. In ființa a ambelor Curți ce vroesc a cunoaște spiritul Principatelor, in ființa Europei care simpatizază cu noi, Moldovenii ar fi vinovați inaintea lui D-zeu, a popoaralor și a lor insuși, dacă nu și-ar declara fățiș, fără sfielă, și 'n adevăr: Care sunt dorințele și nevoințele lor, care sunt instituțiile ce le socot neaparate pentru fericirea lor, și fără care nu poate se fie in țară nici pace nici propășire.

Prin o asemenea *solanelă declarație* făcută cu vrednicie și cu unanimitate, Moldovenii nu sunt rebeli, nu se pun in luptă cu nimine. Ei sunt prea slabi spre a lovi driturile altora; dar cer ca și driturile lor se fie respectate, dacă este ca *dreptatea*, car nu *puterea* se presideze la soarta lor.

Inainte dar de toate, Moldovenii protestă despre ne-strămutata lor hotărâre de a nu lovi driturile cuiva; inse vroesc asemenea ca și alții se nu le jignească dreptățile ce le au in ființate și inchizeshluite de sute de ani, pe care strămoșii noștri pururea și cu crude jerfe au știut a le păstra, și pe care și noi voim a le lăsa întregi strănepoților noștri. Cel mai sfânt din aceste drituri este „*ne-atârnarea noastră din lăuntru*“ și prin urmare „*autonomia*“. Această ne-atârnare au fost in-tăia condiție a următorului tractat din 1512, prin care Moldova in Domnia lui Bogdan, fiul lui Stefan cel mare au cunoscut suzeranitatea Turciei, și anume:

- 1). Poarta cunoaște pe Moldova de pământ slobod și ne-supus.
- 2). Legea creștinească care se ține in Moldova, nu va fi nici o dinioară calcată sau turburată, ci încă norodul va avea slobode bisericile sale, ca și inainte.
- 3). Poarta se'ndatorește de a apara pe Moldova de toți cei ce ar putea se o calce, păzind'o in starea intru care au fost mai inainte fără a i se face vre o neleguire, sau se

sufere ca se i să facă vre o dinioară cea mai mică desbi-
nare sau despărțire.

4). Moldova va fi stăpănită și cărmuită dupe pravilele
și canoanile sale, fără să se amestice Poarta cât de puțin.

5). Domnii vor fi aleși de norod și întăriți de la Poartă,
ca se stăpânească în cât vor trăi.

6). Domnii vor fi cărmuitori a tot pământul Moldovei,
și vor putea se aibă intru stăpânirea lor ostași cu plată de
la sine, până la 20,000 pământeni sau ómeni străini.

7). Moldovenii vor putea ținea și cumpara o casă la
Țarigrad pentru șederea capichilaelilor lor, unde vor putea
face și o biserică.

8). Turcii nu vor putea cumpara pământuri în Moldo-
va, ori a avea case sau a se așeza, nici a avea sau a face
geamii nici într'un chip.

9). Domnulu împreună cu tot norodul, pentru semn de
supunere, va avea purtare de grijă a trimite pe tot anul
prin doi boeri a Moldovei la Poartă 4,000 bani roșii, 40
șoimi, și 40 epe fătătoare. Aceste toate cu nume de „peșches”
adică dar.

10). În vreme de oștire, Domnul Moldovei, asemenea
după cum i s'ar poronci de la Poartă, va fi agiutor cu oștile
sale la slujba împărătească.

Acestași tractat sau mai întărit și la 1530 de către So-
liman cel mare; și toate hatișerifurile și firmanurile Porței
în urmă slobozite, sau întemeiat pe aceleași capitulații; acces-
tea asemenea sau cunoscut și pe toate tractatele încheete între
Turcia și Rosiea, care daclarându-se ocrotitoare driturilor
noastre sau îndatorit prin urmare a ne apara și cel mai sfânt
al nostru drit, *ce este ne-atărnarea noastră din lăuntru.*

În adevăr, lăsind a vorbi de tractatul încheet între Pe-
tru cel mare și Dimitrie Cantimir, în 13 April 1711, 1) (adi-

1). Țara Moldovei cu Nistrul se'i fie hotarul și Bugeagul; și cu toate
cetățile tot a Moldovei se fie.—Bir țara se nu dee.—Titlul Domniei
se fie: Seminatul Domn al țerei Moldovei, Samoderjet, adică singur
stăpănitor, și Colegator, adică prietiu, țerei Moschicești.—Extract din
tractatul de pace din 13 April 1711.—Vezi Cronica lui Ioan Neculce,
pagina 341, și „fragments tirés des chroniques Moldaves et Valaques”
pag. 46.

că cu doue sute de ani in urma capitulației Moldovei către Poarta otomană, și care dovedește că Moldova au fost privită de Curtea Petersburgului ca stat suveran de și tributar, iar nu ca provincie cum o declară acum depeșa din 19 Iulie 1848, căci atuncea n'ar fi putut incheie tractat cu o provincie), prin care tractat reformatorul Rosiei cunoștea Domnul Moldovei titlul de *autocrator*, și țerei o deplină neatâr-nare. Rosiea prin tractatul de la Cainargi din 1774, cunoaște pre stăpănitorii Moldovei și Valahiei de suverani 2) și prin urmare și țările de staturi suverane.

Pe acest tractat in care pentru întâiași dată principul mijlocirei Rosiei in favorul principatelor este stipulat (inse numai in cât aceasta se poate erta de către considerația prietenească și luarile aminte ce puterile au unele pentru altele) 3) sunt intemeiate și toate cele-lalte tractate inchiete in-tre Rusia și Turcia pentru principate.

Tractatul de Iași din 29 Decemvrie 1791 prin art. 4, nu cuprinde in adevăr altă nimica de cât întărirea condițiilor cuprinse prin tractatul de Cainargi și prin convenția es-plicativă din 10 Mart 1779.

- 2). De a invoi suveranilor ambelor principate a Moldovei și a Valahiei de a avea fiește care pentru sine lângă Inalta Poartă agenți (*chargés d'affaires*) creștini de legea grecească, cari le vor cănta trebile, și acești agenți se vor-ingriji de interesele ziselor principate, și vor fi tratați cu priință de către inalta Poartă, care îi va privi însuși, cu toată a lor puțină importanță, ca oameni bucurându-se de dritul gin-telor, și prin urmare feriți de ori-ce asuprire.—Art. XVI. 9 din trac-tatul de Cainargi. Este o reproducție a art. 7 din tractatul Moldo-vei din 1512; căci Moldovenii au avut pururea capichiahele sau a-genții la Constantinopol.
- 3) Inalta Poartă se primește încă că după imprejurările in care se vor afla ambele mai sus zise principate, Miniștrii Curții imperiale a Ro-siei se poată vorbi in favorul lor; și Inalta Poartă se făgăduște de a lua in privire aceste reprezentajii, potrivit considerației prietenești și luărilor aminte ce puterile au unele pentru altele. No. 10 a acelu-iaș art. și tractat.—Acest punct prin convenția esplicativă a tracta-tului de Cainargi, incheată in 10 Mart 1779, mărginește anume dri-tul Rosiei de a mijloci pentru principate: „Curtea imperială a Ro-siei, din partea sa, făgăduște de a nu întrebuița dritul de mijlo-cire, ce este păstrat Ministrului seu in tractatul de pace, in favorul ambelor principate, de cât numai pentru păstrarea ne-jignită a con-dițiilor specificate in acest articol“. Adică libertatea religiei, intoar-cerea către proprietari a moșiilor din raclele Brăilei, Hotinul și Ben-der, respectarea clerului, regularea birului, păzirea vechilor hățișe-rișe, și dritul Românilor de a avea agenți la Constantinopol.

Tractatul de București din 16 Mai 1812, prin art. 5, întărind tractatele și convențiile de mai înainte, nu le face altă modificare de cât că puterea *protectriță*, adică *Epitropul* își însușește și unește către staturile sale, jumătate din țara *protejată* din averea *orfanului*, adică toată Moldova din a stân-ga Prutului, 1) in contra principiilor a ori ce drit public și privat.

Actul separat a *convenției de Acherman* incheiat in privința principatelor cuprinde anume aceste cuvinte despre dritul Românilor de ași da legiurile ce li s'ar cuveni: „Turburările întâmplare in anii din urmă in Moldova și Valahia, aducând cea mai grea vătămare rânduiei in diversele ramuri a le administrației din lăuntru, Domnii cu respectivile lor Divanuri, vor fi datori a se ocupa fără ce mai mică întârziere de măsurile trebuitoare spre a inbunătăți starea principatelor incredințate lor; și aceste măsuri vor fi obiectul unui regulament general pentru fie care provincie, care indată se va și pune in lucrare.” Tot acest act cunoaște vechiul drit al Românilor de ași alege Domnul cu *primirea generală a locuitorilor*.

Proclamația Feldmaresalului Vitgenstein adresată in 8 Mai 1828 in numele M. S. I. Neculai către locuitorii Țerei Românești și Moldovei, făgăduiește principatelor o existență legală și stătornică după vechile drituri.

Art. 5 din *tractatul de Andrianopol* din 1829, care au realizat făgăduințele Feldmaresalului și au respătit in parte jertfile făcute Rusiei de către Români de la Petru cel mare incoace, cuprinde: „Principatele se vor bucura de o slobodă lucrare a credinței lor, de o desevărsită siguranție, de o administrație națională ne-atârnată, și de o intregă slobozenie in comerț.”

Hatișeriful publicat la intoarcerea Domnilor celor dintăi numiți dupe tractatul de Andrianopol, cuprinde asemenea: „Domnii vor intocmi slobod toate pricinile din lăuntru a le

1) M. S. Impăratul tutulor Rosilor lasă și întoree Inaltei Porți partea Moldovei din a dreapta Prutului. — Și Inalta Pörtă va face ca birul yiitor a Moldovei să fie proporționat cu întinderea de față a țerei. — Tractatul de București art. 5.

principatelor lor, sfătuindu-se cu a le lor Divanuri, fără de a se pute aduce vătămare drepturilor ce s'au închezeşluit acestor țeri, prin deosebitele tractate și hateşerifuri, și nu vor fi supărați intru cea din lăuntru a lor ocărmuire, prin nici o poroncă inprotivitoare acestor drituri. "Acestași hateşerif mai adaoge: Aceste două principate vor avea *drepturile cei de sine-și legiuiri*, s. c. l.

În puterea dar acestui drit de *ne-atărnare din lăuntru, de autonomie*, întemeiat pe titlul Moldovei de stat suveran, pe o întrebuițare de veacuri și pe toate tractatele, partida națională cu întreaga și plina convincție arată că *Reglementul Organic* nu poate nici într'un chip se face fericirea țarei, și ca puternică dovadă despre aceasta este ispita de *șapte-spre-zece nenorociți ani*.

În adevăr, lăsind a zice că acest reglement prin mai multe a sale dispoziții este contrariu spiritului tuturor tractatelor, și lovește și driturile Turciei și a Moldovei, dar apoi are două metehne de căpitenie care anulează cele-l-alte a le sale hotăriri-menite spre a ferici țeara. Aceste metehne sunt :

1. Prin dispoziția sa inchiitoare ce dice că : „pe viitorime ori ce schimbare Domnul ar voi se face în reglementul organic, nu va putea se aibă loc, nici a se pune în lucrare, de cât dupe inadinsă imputernicire a înaltei Porți cu împreună unire a Curței Rusiei “ *Reglementul rădică de o dată Moldovei toate driturile ce le păstrează de la capitulara sa, și care i s'au fost închezeșuit de toate tractatele vechi și noue, și ce este mai rău, și mai ne-norocit că o lovește cu imobilitate în contra legilor progresului și a perfectibilităței pentru care toate popoarele sunt făcute. Când o nație nu înaintează, ea dă înapoi, și aceasta în veacul nostru este mai adevărat de cât ori și când. Reglementul înse silindune că pentru cea mai mică prefacere, chiar în cea mai ne-insemnată lege de poliție se cerem inadins imputernicirea a I. Porți cu împreună unire a Curței Rusiei, ne osindește, *a fi staționari*; și starea pe loc, imobilitatea, este moartea unei nații. Este cunoscut cătă opoziție au întâmpinat această adăogire la articuli Reglementului din par-*

tea obșteii adunării a țerei Românești; și răspunsul ei din 21 Iulie 1837, la nota din 17 Iulie acelaș an a General-Consulului Rusiei, este cea mai manifestă protestație in contra desbrăcării nației de dritul ei de autonomie. Obșteasca adunare a țerei Românești n'au cunoscut dar nici odată această fatală adăugire; și redacția jurnalului prin care adunarea obștească a Moldovei a primit-o, dovedește că acesta s'au făcut după *prea înalta încuviințare (en vertu d'une sanction suprême)*, iar nu din *libera sa voință*.

2). A doua meteahnă capitală a Reglementului este că, aceasta, in loc de a *regula*, (precum însuși numele scu arată misia ce trebuie se aibă), după spiritul timpului vechile instituții a Moldovei, au dărâmat și au desființat toate legiurile țerei; ne-au tăiet toată relația cu trecutul, fără a ne intemeca prezentul. O lege fundamentală a țerei trebuie inse se fie o plântă indigenă, expresia naravurilor și nevoințelor nației. Aceasta inse nu este Reglementul; el este redigat in timpul ocupației armelor rosienesti, după instrucții străine, supt prezidenția Consilierului de taină rosienesc Minciachi, de către doi boeri numiți de Prezidentul plenipotent a principatelor, și numai de către alți doi boeri numiți de Divanul țerii, adică de vr'o câteva persoane, car nu de *adevărata Adunare națională a țerii*. Aceste toate se dovidesc prin chiar jurnalul-prefată ce este pus inaintea Reglementului Moldovei, din 29 Iulie 1829, și iscălit de prezidentul Comitetului Minciaki, visternicii Iordachi Catargiu, și Costachi Cantacuzino, vornicii Costachi Conachi și Mihailachi Sturza, și secretarul și redactor Aga Georgie Asachi. Sfârșitul acestui jurnal prin chiar cuvintele sale, arată modul și mijloacele cu care s'au făcut acest Reglement.

„Noi mădulări a Comitetului pentru secția Moldovei, am deschis șanțele noastre la București in 29 Iulie 1829, sub prezidenția domnului de Minciachi, inzestrat cu *instrucții* privitoare către aceste imbunătățiri, și ne vom ocupa cu toate părțile ce trebuie se compuie acest reglement; și făcând din fiește care câte un cap de o parte, il vom supune, indată ce va fi pregătit și redijiat, *cercetării* Eșelenției Sale Dom-

nului Prezident plenipotent, până când toată lucrarea reformei pentru Moldova va fi cu totul sfârșită.“

Reglementul dar ne-fiind nici de cum espresia voinței Moldovenilor, ne-respondind la nevoințele țerii, ne-intemeiat pe acele legiuri vechi, care cu toate greutatețile timpurilor și a împrejurărilor din afară, sute de ani ne au păstrat naționalitatea, nici au putut nici poate se face fericirea țerii noastre. De aceea dar, vroidm a ne intoarce la acele instituții a căroră origină este din pământul nostru, care in timp de cinci veacuri le-am avut. și pre care numai voim a le adapa după lumincle și trebuințele epocci. Pentru că ele au oareși care asemănare cu constituțiile altor popoare, se nu socoată cineva că sunt imitații și imprumutări, un plagiat a propagandei democratice și socialiste, cum ar vrea Nota cabinetului rusesc din 19 Iulie se le numească ; să nu se iee după forme, și după termine. Instituțiile ce le vroidm sunt curat a țerii noastre in cea mai mare parte, și aceasta o dovedesc istoria și acturile publice a Românilor.

Aceste instituții pe care partida națională le socoate ca ne-aparate și singurile mântuitoare pentru țară, sunt următoarele :

1). Neatărnarea administrativă și legislativă in toate cele din lăuntru, fără amestie a ori ce puteri străine.

Considerațiile de mai sus au dovedit pe ce drituri se intemeiază acest princip fundamental.

2). Egalitatea drepturilor civile și politice.

Prin aceasta Moldovenii s'ar intoarce la un vechiu și mântuitor princip. In vechea Moldovă toți erau de o potrivă ; căci insuși *vecinătatea* era numai un abuz introdus din țări străine, precum o declară formal actul obșteștii adunări din 6 April 1749, cuprins și in Reglementul organic art. 435. In Principate nici una din stările sociale nu era privilegiată ; toți Românii puteau ajunge la *boerie* adică la *funcții publice*, căci una și alta inseamna tot una. Acestași princip de și im-

brobodit cu multe abuzuri și excepții în practică, cesistă încă și astăzi în teorie; a decreta dar aceleași drepturi civile și politice pentru ori ce Român, (cu oareș-care restricții legale) ar fi a împedecea ura între deosebitele clase a societății și prin urmare ruina desăvârșită a țerii. (1)

3. Adunarea obștească compusă de reprezentanții tuturor stărilor societății.

Așa era vechile Adunări a Românilor; și iscăliturile puse supt vestitul act a desrobirei vecinilor din 1740, pomenit mai sus, dovedește destul dritul ce aveau toate stările, adică toate interesile țerei de a fi reprezentate în Adunare. Prin urmare, Adunarea Obștească de astăzi (chiar ne-fiind înriurită de guvern), neînfașosind de cât interesile unei stări, adică a boerilor, trebuie modificată într'ast-feliu, ca se fie reprezentate în ea cele de căpitănie interese a țerei, adică, *proprietatea, comerțul, sbujbele făcute statului, capacitatea și agricultura*

4). Domnul ales din toate stările societăței după vechiul obicei.

Aceasta carăși nu este o inovație; istoria dovedește că fiește care Român putea fi chemat la Domnie. Petru Rareș în minutul alegerii sale era pascăr. Constantin Cantimir era de abia Sărdar; și unul și altul au fost mari și buni Domni. Acest drit pentru întâiași dată s'au restrins în clasa boerilor celor mari și până la rangul de Vornic, *de către vornicul Mihail Sturza*, unul din redactorii reglementului din 1832. (2)

- (1). Iată cum glăsuese și art. 10 și 12 din Constituțiunea de la 1866.
 Art. 10. „Nu există în Stat nici o deosebire de clasă. Toți românii sunt egali înaintea legii și datori de a contribui fără osebie la dările și sarcințele publice“.
 Art. 12. „Toate privilegiile, scutirile și monopolurile de clasă sunt oprite pentru tot-deauna în statul român“. — Vezi în Convențiunea de la Paris din 6—19 August, 1858, art. 46.
- (2). V. Constituțiunea sect. I din Capit. II. Cu alegerea unui Domn străin, țara a renunțat la o tradițiune națională. A se videa în această prîvință, în discuțiunile Divanurilor ad-hoc motivele pentru care Românii au renunțat la această tradițiune națională. Defunctul Simeon Barnuț, profesor de dreptul public al Românilor, la facultatea de drept din Iași, a combătut cu multă putere de convingere. „*Domnia străină*“.

5. Lista civilă proporționată cu veniturile și mijloacele țerei.

Astăzi Măria Sa Mihail Sturdza VV. primește de la țară 1,600,000 lei, când venitul țerei se suie deabea la 10,000,000 lei; prin urmare trage în folosul său a șesca parte din veniturile publice; și așa 250,000 de Moldoveni trăesc și muncesc pentru a ținea pe un singur om. Pe lângă această însemnată sumă, Domnul au știut ași mai trage și venitul esportăției grânelor, care se sue la soma de 600,000 lei; încât această listă civilă, făcând proporția micelor venituri a țerii, este cu mult mai mare decât lista civilă acelor mai mari Suverani a Europei (1)

6. Responsabilitatea miniștrilor și a tuturor funcționarilor în funcțiile ce ocupă.

Acesta este un princip prea feritor și atât în interesul țerei, cât și a Domnului însuși. El este cunoscut și de Relementul de astăzi art. 137. Ancesa Q, XVIII, și 282. Miniștrii trebuie se fie respunzetori înaintea Obștiei Adunări potrivit vechiului obicei. Vezi Magazinul Daciei, Tom. 1. pag. 126, (2).

7. Libertatea tiparului.

Tiparul în ori ce timp au fost liber în Moldova; și până acum nici într'o legislație veche sau nouă, nu se află vre o lege care se'l oprească sau se'l mărginească macar. Din potrivă, la întrebarea făcută de Prezidentul plenipotent la 1830, în timpul ocupației rosienesti, ce legi sunt în Moldova pentru tipar, este declarația *Divanului implinitor* adică a autorității cei mai înalte a guvernului, că în țara Moldo-

V. în opal seu, intitulat „*Dreptul public al Românilor*“ argumentele contra Domnului străin, pag. 150—176.

(1) Vezi art. 94 Const. „*Legea fixază lista civilă pentru durata fiecărui d. mii.*“

(2) În Constituțiune, avem secțiunea II de la Capit. Iul II, art. 97—103 care ne vorbește „despre miniștri și despre responsabilitatea lor“. Vezi de asemenea, art. 132, No. 2 din Constit. care ordonă a să face o lege asupra responsabilității miniștrilor și celorlalți agenți ai puterii esecutive. V. de asemenea și legea din 2 Maiu, 1879, relativă la „*responsabilitatea ministerială*“ precum și art. 29 din Constituțiune.

vei, tiparul n'au avut nici odată altă censură de cât *religia și moralul public.* (1).

8. Resplătirile naționale date de cătră nație prin Adunarea Obștească, iar nu prin Domn.

In țerile Românești unde decorații nu sunt, și rangurile se oboară, singurile resplătiri sunt bănești; ca cheltueli dar ele nu pot fi făcute de cât de către Adunarea Obștească, după chiar reglementul de astă-zi, art. 54 și 117 și Anecsa E. X. (2).

9. Representanții țerii in tot timpul mandatului lor, se nu primească funcții, cinstiri sau resplătiri de la guvern.

Servilismul adunărilor obștești de la 1832 și până acum, compuse in cea mai mare parte de deputați funcționari, cari in mandatul lor privesc numai un mijloc de a dobândi inaintire in funcții, ranguri mai inalte, resplătiri bănești, nișamuri, cere ne-apatat această reformă feritoare de corupție. (3).

10. Publicitatea seanțelor Adunării Obștești și a tribunalurilor.

Princip recunoscut și de către Reglement art. 327, pe lângă vechiul obicei a țerii care sau pastrat și până astăzi, de și intr'un chip imperfect. (4).

11. Dritul inițiativ și de petiție pentru Adunare.

Dritul inițiativ este cunoscut de Reglement art. 57.

(1) Principiul acesta il videm consacrat prin art. 24 din Const.

(2) V. art. 112 din Const. „Nici un fond pentru pensuni sau gratificațiuni in sarcina tezaurului public, nu se pot acorda decât in virtutea unei legi.“

(3) *Iată un principiu salutaru, care nici până astăzi nu este pus in aplicare, din contra partidul pe care'l reprezintă d. prim-ministru Brătianu, l'a nesocotit intr'un mod ne auzit și ne mai uzitat sub nici un guvern.*

(4) Vezi art. 39 din Const. „Sedințele adunării or sunt publice.“ Vezi art. 86 din proc. civ. „Sedințele vor fi publice, afară de casurile când legea ordonă altfel, sau când discuțiunea publică poate cauza scandal.

Dritul petiției este ertat de către obiceiul vechiu, și nu este oprit prin nici o lege nouă. (1).

12. Representantul țerei la Constantinopol ales de către Adunare dintre Români.

Representantul țerei de astăzi este străin în contra chiar a Reglementului, art. 403. El trebuie să fie ales de către Adunare pentru ca să reprezenteze la Înalta Poartă interesele țerei, iar nu interesele Domnului, precum se întâmplă cu agentul de astăzi, D. Vogoridi, socrul Măriei Sale Mihail Sturza V. V., și care de 14 ani înainte Curței Suzerane nu numai au ascuns, dar încă au prigomit interesele Moldovei.

13. Inchizeșluirea libertății individuale și a domiciliului.

Aceste drituri sunt inchizeșluite de Hrisovul lui Ioan Sturza, 1. April 1828 și de Reglement, art. 358 și 433, însă numai boerilor; dar și pentru acești sunt numai pe hârtie. Domnul cu sau fără sfatul administrativ, în contra tuturor drepturilor vechi și noue, sub cuvânt de măsuri de ordin public, închide, surgunește, departează peste hotar, fără cea mai mică judecată, dovedind și prin aceasta, că o lege publicată dar ne-păzită este o lege moartă. Libertatea individuală și domiciliul trebuiesc dar inchizeșluite pentru toți Români fără deosebire. (2).

14. Instrucție egală și gratuită pentru toți Români.

Acest princip este cunoscut prin hrisoavele lui Grigorie Ghica V.V., prin Reglement Anexa F. LXVI și LXVII și prin dispozițiile departamentului din lăuntru, în ministeria răpost. Logofăt Lupu Balș. Principul înse trebuie dezvoltat și pus în lucrare. Fiește care oraș, târg și sat trebuie să aibă școala sa, ca fiește care român să poată primi instrucția la care îl cheamă facultățile sale.

(1) V. art. 33 din Const. relativ la dreptul de inițiativă parlamentară, și art. 28 relativ la dreptul de a petiționa.

(2) V. art. 13 și 15 din Const.— art. 13 „Libertatea individuală este garantată.—art. 15: „Domiciliul este neviolabile.

15. Intemeierea unei garde urbane și rurale.

Această gardă, întâia putere a țerei, de și în urmă degenerată, au existat până la introducerea Reglementului; spre a împușina numărul slujitorilor carii sunt un izvor de abuzuri și de împilări pentru locuitorii seteni, și mai ales spre a avea o garanție temeinică pentru averile materiale și morale, și pentru păzirea țerei și a fericirii publice, garda este neaparată. (1).

16. Intemeierea juriului pentru pricini politice criminale și de tipar.

Această instituție, provenind din pruncia societății păstrată și împrumutată de toate popoarele care o privesc ca cea mai mare garanție pentru siguranța și libertatea cetățenilor, au avut-o și Românii moștenire de la vechii Germani, și au păstrat-o până la introducerea Reglementului în procesurile civile. Chiar și supt Domnul Ioan Sandu Șturza V.V. fiște care împricinat ce era a se înfătoșa înaintea Divanului domnesc, avea dreptate pe lângă mădulările Divanului se și aleagă și alți căți boeri vroca, carii împreună cu cei-l-alți, 'l judeca.

În cele criminale juriul era obștește adoptat de Români; și există chiar un tractat încheiat între Ștefăniță Vodă, nepotul lui Ștefan Cel mare, și între Sigismond, Riga Poloniei, pentru întrebuițarea juriului în procesurile supușilor mixti. La pricinele de hotărîturi, juriul alcătuit de *purgari*, adică concetățeni, era asemenea întrebuițat. Astăzi dar când chiar acele nații care nu cunoșteau încă juriul, îl adoptă ca închizeșuirea cea mai sigură și mai priincioasă, pentru

(1). V. art. 121 și 122 din Const.—art. 121 „Garda cetățeană este mântănită în statul României. Organizațiunea ei este regulată de o lege specială.”

Art.122 „Numai în virtutea unei legi se va putea mobiliza garda cetățeană.”

Cărui Român i-ar fi putut trece prin gând că această gardă urbană și rurală are se ajungă un instrument de opresiune a drepturilor celor mai sacre cetățenești?

ce numai Românii nu s'ar întoarce la o instituție strămoșească, atât de prețioasă!— 1)

17. Desființarea pedepsei de moarte și a bătăilor trupești.

Epoca în care vețuim face de prisos ori ce comentariu întru aceasta.

18. Intemeierea unui ordin de avocați spre liberă apărare atât în cele civile, cât și în cele criminale.

Așezământul pentru vechii din 1839 au pus temelia ordinului avocaților în procesurile civile. Trebuie înse că și în cele criminale se li se dea dreptul apărării care este primită atât de legile împărătești ce au încă putere în țară, cât și de art. 346 din Reglement. O garanție dar mai temeinică este trebuincioasă. (2)

19. Intemeierea ministeriului public.

Așezarea avocaților cere ne-apărat și a procurorilor carii și există în țara Românească.

20. Reforma tribunalelor și inamovibilitatea judecătorilor.

O mare parte a ingenunchiării țerei se poate atribui tribunalelor. Reu Organizate, reu compuse, sub iniriurirea directă a Domnului, în loc de a fi organul și expresia dreptății, ele nu sunt de cât instrumentul strimbătății, și nu înfățoșează nici o garanție inpricinaților. Reforma lor, și mai

(1) După art. 24 Const. „Delictele de presă sunt judecate de juriu.” — Art. 105 Const. glăsuiește: „Juriul este statornicit în toate materiile criminale și pentru delictele politice și de presă.”

(2) Legea pentru constituirea Corpului de avocați a fost pentru prima dată făcută de Vodă Cuza în 1864. Înainte de această lege, exista în Moldova „Așezământul pentru calitățile ce trebuie să aibă vechii” publicat prin buletinul oficial din 11 Iunie, 1839; vezi în această privință „Adunarea de ofisuri și deslegări” publicată în an. 1844, de banul Dimitrie Hasnaș.

ales inamovibilitatea judecătorilor cerută și de art. 285 a Reglementului, sunt dar de toată nevoiea. (1)

21. Ne-amestecarea Domnitorului în ramul judecătorească, și aducerea în împlinire a sentințelor fără întărirea sa.

Domnul prin însuși ființa sa de Domnitor, trebuie să se ție departe de luptele judecătorești a particularilor; căci prin amestecarea sa în ele, nu face de cât ași comprometa influența suverană. El nu trebuie prin urmare de cât a privityhia la marșa justiției, iar nu și la darea ei; căci altminterea dreptatea n'ar fi de cât un instrument guvernamental în mâinile Domnitorului, precum au și fost în mâinile Măriei Sale Mihail Sturza V.V. Câte hotărâri date de către Divanul domnesc în conglăsuire de șapte mădulări, și care după art. 363 a Reglementului rămân pentru veci sfinte, sed de la începutul Domniei sale ne-întărite și ne-aduse în împlinire, și câte altele asemenea s'au sfârmat, și ne-legiuit s'au trimis în noua cercetare a Tribunalelor!

22. Desființarea a ori ce tribunaluri și comișii escepționale.

Aceste chiar după Reglementul de astăzi nu sunt tolerate; inse, în contra acestuia, guvernul de față în mai multe rânduri sau slujit de ele. (2)

23. Libertatea culturilor.

Moldova au avut pururea de fală de a cunoaște libera

(1) Principiul de inamovibilitatea judecătorilor consacrat prin art. 285 din Reglementul organic, din nou este prevezut prin Convențiunea de la Paris în art. 7. — V. Propunerea de reforma magistraturei pe baza principiului de electivitate făcută de d. C. A. Rosetti, în foașta Cameră de revizuire a art. 7 din Constituțiune — V. de asemenea, memoriul intitulat „câteva observațiuni asupra legislațiunii și organizațiunii judeciare” de G. Mărzescu, precum și proiectul elaborat de majoritatea comisiunii pentru elaborarea unui proiect de lege de organizare judeciară, reprezentată prin d. Dimitrie Glani. Vezi și contra-proiectul minorității acestei comisiuni reprezentate prin d-nii Constantin Boerescu și G. Mărzescu.

(2) V. în Constituțiune art. 104, al 2-le alineat: Comisiuni și tribunale extraordinare nu se pot crea sub nici un felu de numire și sub nici un felu de cuvânt.

intrebuintare a tuturilor culturilor. Religiile prigonite in alte țeri au găsit pururea in țara noastră un azil sigur; și pă-mântul Românesc este singurul carele nu s'au udat cu sînge vărsat in resboac religioase. (1).

24. Rădicarea morală și socială a clerului ortodocs.

Formarea clerului și aducerea sa intr'o stare imbunătățită și insuflețitoare de respect este una din cele mai mari și sfinte ingrijiri a fiește-cărui guvern, pătruns de datoriile sale cătră popor. La Români guvernul de 14 ani n'au făcut nimică pentru cler, care cu toate veniturile cele mari, și cu toate mijloacele și legile ce sunt de față, și anume art. 415 din Reglement, s'au lasat in injositoare condiție in care se afla și mai inainte. Clerul de jos mai ales este atât de părăsit, încât este de mirat cum poporul au mai pastrat încă vr'un simțiment religios. (2)

25. Organizarea clerului catolic pentru Români de această religie.

Peste 50,000 Români sunt catolici. Până acum guvernul nu s'au ocupat nici de cum cu educația atât morală căt și religioasă a lor. Clerul lor este străin, și nu se sprijinește de către stat. Este dar ne-apărată trebuință ca și a-cești fi a patriei se tragă parte din folosurile publice.

Clerul lor trebue dar organizat și ținut, ca toate celelalte cleruri cunoscute, cu cheltuiala statului. Vechii Domni o cunoștea aceasta prea bine, și singurul venit ce biserica catolică are in Moldova, îi vine încă din vechile dănuiri domnești.

26. Drepturi politice pentru ori ce compatrioți de ori ce credință creștină.

Astă-zi numai ortodocșii cred a avea drepturi politice, dritul de a stăpâni moșii, etc. Istoria și actele publice ne

(1) V. art. 21 din Const. „Libertatea conștiinței este absolută. Libertatea tuturor Cultelor este garantată, intru căt inse celebrațiunea lor nu aduce o atingere ordinii publice și a bunelor moravuri.

(2) Art. 21 Alin. 3 din Constituțiune: Religiunea ortodoxă a răsăritului este religiunea dominantă.

dovedese inse că in timpurile dinainte, și catolicii se foloseau de asemenea drituri. Și încă astăzi dintre Moldovenii catolici sunt carii, unii au ajuns la intrebuintarea driturilor politice, și alții stăpănesc moșii încă din vechile dănuiri. Sunt mai multe sate răzeșești lăcuite de catolici. Drepturile politice, și aceasta o cere epoca, trebuie dar date la toți Românii de lege catolică, protestantă, ariană, etc. (1).

27. Emancipația graduală a Israiliților Moldoveni.

Marele numer de Israiliți străini veniți in Moldova, ignoranța adâncă in care această stare se află, cere ca guvernul să se ocupe ne-adormit cu această chestie importantă pentru țară; trebuie ca prin măsuri umane și progresive, să se opereze cât mai in grabă fuzia Israiliților, și prefacerea lor într'o stare de cetățeni folositori a statului (2).

- (1). Art. 46, alin. 5 din Convențiunea de la Paris, glăsuca: „Moldovenii și Valahii de ori ce rit creștin, se vor bucura de o potrivă de drepturile politice. Esercitarea acestor drepturi se va putea întinde și la celelalte culturi prin dispozițiuni legislative.“

Iată cum in prima mea prel'gere de drept din 1860 m'am rostit asupra acestui articol:

„Diferința aceasta ce Convențiunea o face întredeosebitele culturi, de și este contrarie principiilor pur filosofice, totuși, luând in considerațiune pozițiunea noastră socială, eu o aplaudez. Puterile care au lucrat Convențiunea, de bună samă dându'si socoteală de importanța driturilor politice, n'au putut să le confere de cât numai acelor ce li s'au părut că se interesează la esistența noastră națională, că simpatizează cu poporul român, că e gata, in fine de a se jertii pentru dânsul. Și astfel in având indocală dacă, in general, streinii ce sunt așezați pe teritoriul Principatelor-unite, prezentează pentru naționalitatea noastră, garanțiile aceste, fără de care, o națiune ar pute să empringdă in sinul seu inimicii sei cei mai neimpacati, ce alta mai înțelept ar fi putut să facă puterile in punctul acesta, de nu se confere, după cum a și făcut, dreptul puterei legiuitoare de a se îndreptina inșiși dacă lățirea acestor drepturi este prințioasă și neva-tămătoare naționalității române? și astfel in a zis: „că folosința acestor drepturi va pute fi întinsă și la alte culturi prin dispozițiuni legislative.“ Să se gândească bine puterea legiuitoare înainte de a conferi drituri politice streinilor! Să se gândească mult și bine legialorele român asupra condițiunilor de naturalisațiune!

V. Introducerea generală la studiul Dreptului publicată in 1865, p. 12—17.

- (2). Iată cum se exprima in privința Israiliților, Principele Neculai Suțu nu mai departe de cât un an de la publicarea acestor dorințe ale partidei naționale din Moldova:

„Jidovii,—zice Principele Neculai Suțu—in mic număr, in epoci puțin departate au năvălit de cât-va timp in Moldova atrași prin siguranța, toleranța și resursele ce le oferă țara, mai cu samă din Rusia

28. Inturnarea către stat a averilor Mănăstirilor închinată la locuri streine.

Toate averile dănuite de către evlavioșii noștri Downi, Locurilor de jos, sunt *condiționate*. Ținerea de *sobor*, de scoli, de spitaluri, de case de nebum, de mese pentru saraci, aceste sunt principalele condiții, din care inse nici una nu sau ținut de către părinții greci. O singură monastire închinată nu mai ține sobor; mai multe sunt prefăcute în case de arendatori și ocupate de mireni, bună oară monastiri'e Buhalnița și Aron Vodă. Celelalte condiții sunt tot așa de puțin păzite. Calcarea acestora se dovedește prin actele dănuitori-

și Polonia-Austriacă s'au introdus ei în Moldova, fugând pe de o parte de recrutare, și pe de alta de desordinele din Galiția. Bancheri, zarafti, negustori, colportori, samsari, cărcimari, artizani, velniceri, nu'i un singur sat sau cătun în care ei să nu fi făcut a fructifia industria lor; nu'i un singur oraș în care se nu aibă stabilimentele lor. Ei vorbesc în general o nemțască coruptă, și în parte rusește și polonește (V. Prince Nicolas Soutzo, „notions statistiques sur la Moldavie Iassy. 1849, pag. 53).—V. în monitorul oficial din 1879, No. 55, discursul d-lui G. Misail în cestiunea israeliților.—V. de asemenea discursul ce l'am ținut ca deputat în aduna'ea națională în ședința de la 26 Septembrie 1879, „publicat în monitorul oficial din acea epocă, No. 221.

Cestiunea drepturilor de care străinii pot să se bucure în România, este una din cestiunile cele mai dificile. Cestiunea aceasta are o strinsă legătură cu teoria *statuturilor reale și personale*. Sute de volume au fost scrise asupra Statuturilor, cea mai dificilă materie din dreptul privat. Art. 2 din cod. civ. consacră teoria statuturilor reale și personale.

Materia aceasta am esplicat-o destul de pe larg anul acesta în prelegirile mele de drept civil de la Universitatea din Iași.

De când am modificat art. 7 din Constituțiune, legea de naturalizare fiind o lege constituțională și nu mai mult o lege ordinară, de pur interes privat, întreg titlul I din cartea I a Codicelul civil care tratează „despre persoane“ urmează a fi revăzut și pus astfelu în armonie cu principiile proclamate prin legea modifică're art. 7 din Constituțiune.

Legea aceasta de naturalizare votată de Adunările de revizuire din 1879, are se dee loc în viața practică la problemele juridice cele mai dificile, și unele chiar insolubile. Așa, cu titlu de exemplu, vom cita numai următoarea cestiune:

Copilul israelit minor în momentul când părintele seu a dobândit prin naturalizare calitatea de român, poate el dobândi prin moștenire, fie testamentară, fie ab intestat, din bunurile părintelui seu un imobil rural?

Naturalizarea neputând fi acordată de căt în mod individual, calitatea de român ce o dobândește israelitul nu o poate trece la copilul seu deja născut în momentul naturaliză'rei; și deci, acest copil nefiind român, după § 5 din art. 7, nu poate dobândi imobile rurale în

lor ivite in parte in procesurile oraşului Botoşeni cu Mănăstirea Sf. Neculai din Păpăuţi, a scoalelor publice cu Mănăstirea Trii-Ierarhilor, etc. Intrebuinţarea insemnatelor venituri a acestor Monastiri este un scandal public. Ele dar trebuie trase numai de cât spre folosul statului, ca prin ele să se poată uşura sarcinile publice. Ear Locurilor de jos, spre pomeniarea dănuitorilor, se va trimite pe tot anul făclii, tămăie unt-de-lemn, şi însuşi bani; căci ar fi un pacat naţional de a lasa aşa averi publice in mâinile unor călugări străini, purrea rebeli la legile ţerei ce'i ingraşă de atâtea veacuri, şi carii de la 1832 şi până astă-zi se impotrivesc încă de a respunde statului mica dare hotărîtă prin art. 79, IV a Reglementului. (1).

România. Espreiuca „dobândi“ de care se serveşte legislatorele. îmbrăţoază toate actele de achiziţiune atât cele cu titlu oneros, cât şi a-tele cu titlu gratuit. Fac această observare, căci in proiectul primitiv pe care comisiunea de iniţiativă parlamentară l'a elaborat, şi al căruia raportor am avut onoare de a fi, ultimul alineat glasuea in următorul mod: „acei ce nu se bucură de plenitudinea drepturilor de cetăţan român, nu pot in alt mod dobândi imobile rurale in România de cât numai prin moştenire ab intestat.“

Ultimele aceste cuvinte „de cât numai prin moştenire ab intestat“ le videm suprimate, şi prohibiţiunea votată de adunările de revizuire o videm că există in modul cel mai absolut: *numai românii sau cei naturalisaţi români pot dobândi imobile rurale in România. Deci, prin chiar moştenirea ab intestat copilul israelitului naturalizat, dacă se găsea născut in momentul naturalizării tatălui seu, el nu poate dobândi un imobil rural!*

Dar ce devine art. 653 din cod. civ. care ne zice: descendenţii şi ascendenţii au de drept posesiunea succesiunii din momentul morţii defunctului?

Ce devine mai cu samă legământul de sânge dintre tată şi copil, legământ mai puternic de cât ori ce lege scrisă, căci in viderea persoanelor ce ne sunt atât de scumpe, părintele de familie munceşte şi adună bogăţie pe acest pământ! Şi luaţi bine aminte! copilul israelit de şi nenaturalizat, vine totuşi in puterea dreptului de sânge la moştenirea lucrurilor mişcătoare pe care le lasa părintele seu!

Iată un ce straniu: când este vorba de imobile rurale legământul de sânge nu mai există, legământul sacru de familie este cu desevăşire perit, in timp ce acest legământ există şi'şi produce toate efectele in ce priveşte averea mobilă.

Iată o costiune mai mult de cât grava. Ştiu că se poate obiecta „dinaintea interesului social“ toate interesele şi toate legămintele cad! Dar dificultatea constă toemai in a şti dacă interesul social poate merge atât de departe in cât se zdrobească până şi legămintele cele mai sacre de familie pe care se bazază societăţile moderne! Semnaliez numai această costiune şi mi permit de a atrage asupra'i, atenţiunea şi meditarea juriscunşilor noştri români.

- 1). Secularizarea averilor mănăstireşti inchinate la locuri străine este

29. Dritul fiește cărui ținut, oraș și comună de a'și controla administrațiile prin sfaturile ținutale, municipale și comunale.

„Privigherea asupra a tot ceea ce se atinge de fericirea unui oraș, nu poate fi mai bine incredințată de cât acelor care câștigă mai cu deosebire folosurile din el“, zice chiar Reglementul Anexa H. Cu toate acestea ocârmuirea intereselor comunale, de și dată prin acești Reglement sfaturilor comunale, au ramas pururea in mâna administrației centrale, care și cu aceste venituri au făcut aceea ce au făcut cu toate veniturile țerei, încât au omorit cu totul viața municipală in Moldova. Trebuie dar, dat fiește cărui ținut, oraș comună, dritul ca prin respectivele sale sfaturi, să'și controleze interesile locale, fără amestecarea puterei centrale. Aceste sfaturi ar invica din nou viața municipală și interesul pentru lucrul public; și prin urmare, inaintând buna stare a comunelor, orașelor și ținuturilor ar face și bună starea țerei intregi. Trebuie dar primit de princip că tot ce se poate face *pe loc*, să se facă de către puterile locale. (1).

30. Desființarea a ori ce dări asupra exportăției produselor naționale.

In vreme când in alte țeri guvernele se silesc de a inlesni chiar prin premii exportarea produselor naționale, guvernul Moldovei chiar in contra legiurilor inființate s'au silit a'i pune stavile. Așa in contra art 65 a Reglementului, și cu toate protestațiile Adunării Obștești, au pastrat *poslina* asupra grânelor, pentru că ea este lasată in libera dispozi-

1) făcută de Vodă Cuza prin legea promulgată la 17 Decembrie, 1863. V. această lege in Colecțiunea Vas. Boerescu, pag. 41.
V. Cap. IV din Const. art. 106 și 107. — Art. 106 „Instituțiunile județene și comunale sunt regulate de legi.“ — Art. 107 „Aceste legi vor avea de bază decentralizarea administrațiunei mai complete, și independința comunală.“
Constituțiunea in art. 132 glăsuște: „Se vor face in cel mai scurt timp legi speciale privitoare la descentralizarea administrativă“ — Nici până astăzi, după 17 ani de imperiu al Constituțiunei, aceste legi nu sunt făcute.

ție a Măriei Sale Mihail Sturza V. V. și 'i formează o a doua listă civilă. — Spre dezvoltarea dar a agriculturii și a negoșului vitelor care sânt cele de căpitenie isvoare a bo-găției năstre naționale, trebuie desființate ori ce dări asupra exportăției grănelor, vitelor și fabricatelor naționale.

31. Reforma codicilor civilă, comercială și criminală, și a procedurii lor.

Reforma codicilor de și cerută și de art 426 din Re-glement (și cu anume rostire ca aceasta să se facă de o comisie miestă, numită de guvernile ambelor principate, spre a da amânduror țerilor o singură și acciași legislație civilă și penală), deabea au inceput in anii trecuți, însă in chipul strimt și viclean care caracterizează sistemul și toate imbunătățirile guvernului de astăzi. Deabea partea întâiu a codicei civilă este pregătită, inse trebuie curățită de adăugirile și schimbările făcute de Măria Sa Domnul Mihail Sturza.

Cea mai ne-apărată însă reformă este aceea a codicei criminale, care face rușine epocii și Moldovei. Procedura civilă și criminală trebuie asemenea radical prefăcută; căci, colecția oficiurilor și deslegărilor judecătorești, publicată de Măria Sa Domnul Sturza, fără mai înainte ineuvințare a Obșteștei Adunări in contra art. 56 din Reglement, este numai un nomol de strămbătăți și de interese particulare aduse la teorii de legiuiri generale.

32. Intemeierea legilor de poliție și a așezemintelor penitențiare potrivite cu veacul.

Starea de față a poliției intemeiată numai pe vroința și interesul funcționarilor insercinați cu acest ram delicat a administrației, și mai ales jalnica și neomenească tratație a ne-norocișilor inchiși, lipsiți de ori ce căutare, și lasați in cruda dispoziție a temnicerilor, cer neaparat reforma sistemului de astăzi.

33. O lege energetică pentru sacarea corupției respândită în țeară de către guvernul de astăzi.

Abusurile care au adus țeara în ticăloasa stare în care se află astăzi, esplică trebuința unei asemenea legi. 1).

34. Inlesnirile comerțului și libertății muncii prin:

1. promulgarea legilor de credit spre a asigura plățirea datoriilor fără excepții de persoane 2. întemierarea unei bănci naționale și de escontă, și a caselor de păstrare. 3. așezarea de scoli profesionale. 4. deschiderea canalurilor și drumurilor de comunicație. 5. regularea tarifurilor și 6. mai ales desființarea a ori ce beilicuri, cărături și h-valele, precum la drumuri publice, etc. toată munca publică trebuind a fi făcută cu bani.

Toate aceste îmbunătățiri practice n'au trebuință de un mai departe comentariu.

În privirea acestor mântuitoare instituții propuse de partidă națională, nu în folosul seu în parte, ci în folosul nației întregi, intitulății aristocrați de la sine și cu bucurie se leapădă de privilegiurile ce le au, sau moștenire, sau prin legile înființate, și se primesc:

I. A se obori ori ce ranguri și privilegii personale sau de naștere.

În țerile Românești nimic n'au fost moștenitoriu, afară de cât proprietatea și numele familiei. Ca în toate Staturile

(1) Dacă a fost vr'odată guvern în această țară care se legitimeze confecționarea, sancționarea și promulgarea unei legi „de sacarea corupțiunii respândite în țară” de sigur că guvernul așa zis a roșilor poate se reclame o asemenea onoare.

Legea de la 2 Mai, 1879, relativă la responsabilitatea ministerială în art. 2, lit. b. ne zice că „va fi pedepsit cu detențiunea prevăzută de Codicele penal și cu interdicțiunea de la trei ani până la maximum toată viața, de a ocupa funcții publice, ministrul care, prin violență sau fraudă, ar împedeca sau ar încerca se împedice liberul și sincerul exercițiu al dreptului electoral al cetățenilor, chiar și în cazul când în asemenea fapte ar fi obținut aprobarea ulterioară a corpurilor legiuitoare.”

Iată un articol de toată asprimea care pedepsește până și tentativa nu numai a împedecării liberului, dar chiar și a „sincerului” exercițiu al dreptului electoral al cetățenilor, și cu toate aceste, prim-ministru I. Brătianu nici vra se audă!..... Avea mare dreptate Benjamin Constant când zicea: „Nu trebuie se ne'nselăm, când un guvern nu'și găsește sprijin, spre ași prelungi durata sa, decât în măsurile ilegale pe care le întrebuițează, aceste măsuri nu fac decât amână pentru puține zile peirca sa, și resturnarea pe care dansul vocea se o înlătoreze se îndeplinește și cu mai multă rușine și cu mai multe nenorociri.”

Orientului, **nobleța** este necunoscută ; căci, „**boeria**“ nu înseamnă de cât funcție publică, la care fiește care Român poate ajunge după chiar legile de astăzi. Boeria de-abea în timpurile nouă au luat mersul unei „**noblețe**“ ne-potrivită și contrară cu toate instituțiile țerei. Boeria însă chiar astăzi nu se poate câștiga de cât prin slujbă către Stat, și nu dă alt drit de cât acel al elecției și a eligibilității, precum și a scutirii de **bir**, care asemenea este numai un privilegiu personal. **Boeria** este dar personală, pentru că ficiornul de boer ce nu are rang, nu se poate alege deputat, și fiii sei sunt birnici. Dritul de elecție și de eligibilitate păstrându-se, și încă și întinzându-se, iar scutirea de bir ne mai putându-se păstra pentru nimeni, la ce ar mai trebui rangurile de *Logofăt Mare*, *Vornic Mare*, *Spătar*, și *Șatrar*, niște titluri seci, care de mult numai reprezintă funcțiile la care erau lipite. Ele dar, astăzi trebuie oborite ca niște rămășiți a timpurilor feudale, și care odată, trecând granița, sunt necunoscute întregii Europi, și prin urmare nu procură titularilor nici macar deșarta gloria ce prin tractiruri aduc încă cuvintele de ducă, conte și baron. Logofeții cei mari, *Vornici*, *Agii*, *Banii*, *Pitarii* și alți de asemenea boeri de astăzi, pot fi, și vor fi și fără aceste titluri, în capul nației prin cultura, bogăția și iubirea lor către patrie. Multă vreme dar, vor avea încă spre a nu se teme de concurenție ; singurul lucru ce le rămâne se face, este se păstreze prin „*merit*“ ceea ce până acum au avut numai prin „*privilegiu*“. Rangurile dar, adăugim încă, ca niște jucării date numai deșertăciunii, trebuiesc desființate ; căci a păstra o nobleță, o aristocrație acolo unde există, se înțelege ; dar a o crea la anul 1848 acolo unde n'au fost nici o dată, ar fi o prea mare nebunie, și de care Românii vor ști a rămănea străini.

II. A face parte la îndatoririle, sarcinile și dările Statului, prin urmare a se supune la o contribuție generală, fiește-care în proporția facultăților și a averii sale.

În vechea Moldovă toți Moldovenii lua de o potrivă parte la însereinările Statului ; toți plătea birul singelui, toți

contribuia la dările publice, Logofătul cel mare cât și cel de pe urmă sătean, fiește-care dupe mijloacele sale. O singură excepție era făcută în favorul funcționarilor mari a statului pe câtă vreme erau în funcții lucrative, de la Vel-Logofăt până la Vel-Stolnic, pentru că această scutire le era singura leafă. De abea Domnul fanariot Konstantin N. Mavrocordat, voind a trage în partida sa pre boeri, adică funcționarii, pentru că mai lesne se poată impila poporul, obori acest princip de dreptate, și introduse clase privilegiate adică scutite de bir. Pentru întâiași dată prin hrisovul seu din Mart 1737, se hotără ca, *boerii de la Vel-Logofăt până la Treți-Logofăt atât Domnia-lor cât și fii Domniilor sale, nu numai când vor fi întru dregătorii, ce și lipsiți fiind, de dajde Mazilească ce da pre an se fie slobozi și ierțați* înse și aceasta, cu condiție pentru că *de supt legăturile dajdici slobozindu-se și odihnindu-se, mai cu ferbinte sirguială să se aște către slujbile și poroncile stăpânești.*“

Accastă excepție odată făcută, toate clasele instărite, au mijlocit a se folosi de ea; și astă-zi toate greutățile și dările statului în contra a ori-ce dreptăți, se razimă numai pe acel mai serac, pe acel ce n'are a lui de cât trupul seu, adică pe locuitorul sătean; numai acesta plătește pe Domn care nu știe de dănsul, pre administrator care'l fură, pre judecător la care nici odată nu cere dreptate, pre slujitor care'l ține sub biciu, pre militar care n'are ce se'i apere, căci țeranul n'are nimic a lui sub-soare, mici macar bordeiul unde și odihnește obositele mădulari.

Atât dreptatea, cât și epoca în care vețuim, nu mai puțin și chiar interesul bine înțeles a patriei, cer dar ne-a-parat ca se ne întoarcem la vechiul și mântuitorul princip a contribuției generale; pentru ca numai din libera și deopotrivă dezvoltare a tuturilor puterilor Statului, și întrebunțarea lor spre folosul general, atărnă fericirea țerei.

Obșteșce și adevărat patriotism înse poate se fie numai acolo, unde patria își tratează fii cu deopotrivă dreptate și dragoste, supuinđui la aceleși îndatoriri și drituri

III. A jertfi in folosul statului banii despăgubirii scutelnicilor, păstrându-se ca pensie numai acei pentru nevoeși, veduve și orfani.

De'ndată ce rangurile și privilegiurile se desființează, de la sine cade și această despăgubire pentru un privilegiu trecut; ș'apoi acest condeiu a budgetului împărțit la mai multe sute, dă beneficianților un venit prea puțin insemnat, când întrebuințat întreg ar putea se aducă țerei un folos mult mai mare.

IV. A se desființa robia de pe pământul Romănesc cu despăgubirea numai acelora ce ar cere-o.

Un stat constituțional cu robi ar fi o monstruositate. Deosebirea țiganilor statului și a Monastirilor rostită de obșteasca Adunare in anii trecuți, trage de la sine și desrobirea țiganilor particulari; căci un princip nu poate se fie primit de bun pentru unii, și aruncat de reu pentru alții. In seanța din 5 August 1746, Obșteasca Adunare a Țerii Românești zicea: „că Ea nu cunoaște mai greu și mai mare păcat de cât a avea pe frații noștri cei intru Hristos, sub jugul robiei noastre, de vreme ce Sf. Evangelie ne zice: Iubește pe aproapele teu ca însuși pre tine.

Ca următori dar acestei poronci nu trebuie se robim pre frații noștri. Căci robia n'au fost de nici un folos, ci încă un obicei de mare pagubă sufletelor noastre, remase fiind de la stremoși ca un blăstăm asupra capetelor noastre“. Aceea ce dar cu mai mult de o sută de ani o zicea stremoșii noștri, nu vom zice-o și noi astăzi in veacul luminilor, și am mai putea oare răbda pata de a avea *robi* noi carii voim a fi o nație *liberă*?

V. A se obori boerescul și a se face proprietari pre toți gospodarii săteni, dându-se in se o dreaptă despăgubire vechilor stăpâni a pământului. Această despăgubire și modul ei se vor hotări de către cea inteiu obștească Adunare aleasă dupe noul chip arătat la art. 3 a reformelor de mai sus.

Puterea și fericirea unui stat se află in puterea și in fericirea mulțimei, adică a nației. O nație in se care numără

numai trei mii de oameni inzestrați cu drituri și averi, singurii adeverați cetățeni, nu merită acest nume. Moldova înseamnă n'are mai mulți cetățeni; căci toți ceilalți carii peste acești trei mii de privilegiați și până la un milion și jumătate, formează populația țerii, sunt numai niște locuitori desbrăcați de toate driturile, de toată buna-stare materială și intelectuală, și supuși numai dărilor și greutăților țerei. Locuitorii săteni sunt mai ales în cea mai ticăloasă stare, nefiind de cât niște instrumente de muncă în mâinile guvernului, a proprietarilor și a posesorilor de moșii, în practică lipiți încă pământului, pe care de sute de ani 'l lucrează în folosul altora, și prin urmare întorși la vechia *vecinătate*.

În toate reformele bune sau rele câte sau făcut până acum pentru țară în timpurile mai noue, nimic nu sau statornicit pentru această numeroasă și nenorocită clasă, nădejdea și puterea patriei; ba încă Reglementul în loc de ai îmbunătăți, iau asprit și mai mult ticăloasa soartă. *Omenirea, dreptatea, interesul țerii și chiar interesul proprietarilor de moșii*, cer dar ne-apatat îmbunătățirea radicală a acestei stări, prin desființarea boerescului și preficerea țăranilor în mici proprietari, dându-li-se pământurile pe care le-au înrodit cu sudorile lor. „*Omenirea*“ pentru că nu este omînesc ca omul se exploateze pe om, ca cei mulți se fie instrumentele de muncă acelor pușini, și că un popor întreg se'și jertfească viața în folosul unora, în contra principiilor Evangelice și a adevăratei libertăți. „*Dreptatea*“, pentru că desființînd boerescul și în'emeînd proprietatea între locuitorii săteni ar fi a îndrepta crudele strîmbătăți a veacurilor trecute. Este istoricește dovedit că în timpurile din început mai fiește-care Român era proprietar, și că numai sila și puterea celor mari au desbrăcat pre o mare parte din săteni de pământurile și de chiar libertatea lor. (1) Și chiar în zilele de astăzi câte moșii rezăsești s'au desființat prin silă și strîmbătate? „*Interesul țerei*“, pentru că proprietatea este cel mai puternic instrument de civilizație, și dacă vom

(1) Vezi anafora obștei Adunări a Moldovei din 1817, pentru felul proprietății în țară în vechime. Și Magazinul Daciei t. 2. p. 229.

serios se ne civilizăm țara, trebuie se avem mulți proprietari. Numai o țară ce are mulți proprietari este tare; căci numai acolo unde este răspândit iubirea pământului, este răspândit și iubirea patriei. Astăzi inse pentru ce țeranul și-ar iubi și și-ar apara o patrie unde el n'are nici un drept ci numai indatoriri și sarcini? „Interesul particular a proprietarilor“, pentru că pragmatic se poate dovedi că desființarea boerescului nu numai n'ar înpuțina, dar încă în curând ar spori prețul pământului, prin înmulțirea populației și libertatea muncii; și că prin urmare, o falce le-arda un venit mai mare de cât astăzi le aduce doue falci; pentru că este știut că munca liberă îi mai roditoare, de cât munca silită adică boerescul, și pentru că în sfârșit proprietarii s'ar vedea scutiți și de multe indatoriri ce au cătră muncitori, spre pildă: de ai hrăni în vreme de foame, de a le plăti birul în timp de lipsă etc. În tot felul dar, boerescul trebuie desființat, ca rămășiță a robiei, ca contrar veacului, ca însărcinător și pentru acel ce'l face, și pentru acel ce se folosește de el, și însărcinător ca inlesnitor asupra-riilor și arbitrarului, și prin urmare, ecersând o iniuriere rea asupra caracterului, vredniciei și moralității locuitorilor săteni, puterea cea mai mare a unui stat. Boerescul este desființat în Transilvania, Bucovina și Țara Românească; cum dar de cât prin silă s'ar mai putea ținea în muncă pre Românul din Moldova, când el vede pe frate-sau din învecinatele țeri liber și bucurându-se de toate driturile cetățenești? Sila însă n'ar face de cât a înrodi semanța de ură ce începe a se răspândi asupra stăpânilor de moșii. De datorita dar și de interesul acestora este ca să depărteze primejdia, ca nu din ecesul numai a răului să easă binele; ear întâmplările din Galiția să le slujiască de o cumplită și mântuitoare pildă. Astăzi mai toată Europa au oborit munca silită numită robotă, clacă, boierescu, sau cu ori ce altă numire. Chiar în Turcia și anume în Bosnia, Augustul nostru suzeran au desființat'o. Cum dar numai Moldova ar pute să se împotrivescă acestei reforme adevărat europeană, tocmai Moldova pentru care din pricina învecinării cu Bucovina și Transilvania, desființarea boierescului și apropiția țeranilor

este o chestie de siguranță publică, de pace, de viață în sfârșit, și care prin urmare trebuie hotărâtă cât mai în grabă? Căci nimeni din acei ce vroiesc binele Ţerei, nu ignorează că timpul face necontent mai grele de hotărît chestiile ce sunt deapurarea prelungite pe altă dată. *Pacifica* dar hotărîre a chestiei *apropriatiei țăranilor* astăzi încă ușoară, într'un an va fi mai grea, și în doi, va fi cu neputință. Ea astăzi atărnă încă de la noi; să luăm dar sama ca în curând să nu se hotărească fără de noi, și cu varsare de părăie de singe!.. (1)

- (1) Ilustrului și gloriosului Domnitoriu Alexandru Ioan I și eminentului barbat de Stat d. Mihail Cogălniceanu, Primul sau Ministru în 1864, amândoi membri ai partidului național revoluționar din Moldova în 1848, Providența le-a fost rezervat onoarea și fericirea de a fi rezolvit marele problem social al improprietății sătenilor, problem care după cum probează programul de față a fost dorința a liberalilor și a o parte dintre conservatori moldoveni.

Ită Proclamațiunea Măriei Sale Domnitorului Alexandru Ioan cătră locitorii Săteni, adresată sătenilor odată cu promulgarea legii pentru regularea proprietății rurale din 14 August 1864.

Sătenilor!

Indelungata voas'ră așteptare, marea făgăduință dată vouă de înaltele Puteri ale Europei prin art. 46 al Convențiunei, interesul Patriei, asigurarea proprietății fonciare și dorința Mea cea mai vie s'a indeplinit.

Claca (boerescul) este desființată pentru de-a pururea și de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile supuse stăpânirii voastre, în înlăturarea hotărâtă prin legile înființă.

Mergeți dar mai înainte de toate la poalele Altarului, și cu genuchile plecate, mulțumiți A-tot-puternicului Dumnezeu, pentru că prin ajutorul seu, în sfârșit ați ajuns a vedea această zi frumoasă pentru voi, scumpă inimii Mele și mare pentru viitorul României.

De astăzi voi sunteți stăpâni pe brațele voastre, voi aveți o părticică de pământ, proprietate și moșie a voastre; de astăzi voi aveți o Patrie de iubit și de apărat.

Și acum, după ce cu brațul Celui de sus, am putut sevârși o asemenea mare faptă, Mă întorc cătră voi, spre a vă da un sfat de Domn și de Părinte, spre a vă arăta calea pe care trebuie să o urmați, de voiți se ajungeți la adevărata îmbunătățire a soartei voastre și a copiilor voștri.

Claca și toate cele-lalte legături silite între voi și între stăpânii voștri de moșii, sunt desființate, prin plata unei drepte despăgubiri.

De acum înainte, voi nu veți mai fi cu dănsii în alte legături de cît acele ce vor isvorii din interesul și buna primire a unora și a altora. Aceste legături însă, vor fi pururea neapărate pentru ambile părți.

Faceți dar ca ele să fie întemeiate pe iubire și încredere. Mulți și foarte mulți din proprietari au dorit îmbunătățirea soartei voastre. Mulți din ei au lucrat cu toată inima ca să ajungeți la această frumoasă zi, pe care voi astăzi o serbați. Părinții voștri și voi ați văzut de la mulți stăpâni de moșii ajutor la nevoile și trebuințele voas-

Pe lângă toate aceste radicale instituții, singurele care ne pot regenera patria, apoi partida națională mai propune una ca cununa tuturor, ca cheia bolței fără care s'ar prăbuși tot edificiul național; aceasta este „*Unirea Moldovei cu Țara Românească*,” pe temeiul punturilor de mai sus, și care se vor putea modifica de către Adunarea obștiască Constituanta a ambelor Țeri Unite; o „*Unire*” dorită de veacuri de toți României cei mai însemnați, a amânduror principatelor; o „*Unire*” pe care după spiritul timpurilor, cu armele în mână au vroit să o săvârșiască Ștefan Cel Mare și Mihai Viteazul, carele și agiunse a se intitula: „*Cu mila lui Dumnezeu Domn Țerei Românești a Moldovei și a Ardealului*.” Pre-

tre. Uitați dar zilele grele prin care ați trecut; uitați toată ura și toată vrajba; fiți surzi la glasul acelor carei vă vor înterăta în contra stăpânilor de moși, și în legăturile de bună voie ce veți mai avea de aci în colo cu proprietarii, nu vedeți în ei de cât pe vechii voștrii sprijinitori și pe viitorii voștrii amici și buni vecini. An nu sunteți toți fi ai aceleiași țeri? Au pământul României nu este numai care vă hrănește pe toți?

Stăpâni liberi pe brațile și pe ogoarele voastre, nu uitați mai înainte de tôte că sunteți plugari, că sunteți muncitori de pământ. Nu părăsiți această frumoașă meserie, care face bogăția țerei, și dovediiți și în România, ca pretutindena, că munca liberă produce indoit de cât munca silită. Departe de a vă deda trândăviei, sporii încă hărnicia voastră, și ogoarele voastre indoit să fie mai bine lucrate, căci de acum aceste ogoare sunt averea voastră și moșia copiilor voștrii.

Ingrijiiți-vă asemena de vetrile satelor voastre, care de astăzi devin comune neatărnate și locașuri statornicite ale voastre, din care nimeni nu vă mai poate isgoni. Siliți-vă dar a le îmbunătăți și a le infrumuseța, faceți-vă case bune și indestulătoare, încunjuțați-le cu grădini și cu pomi roditori. Inzestrați-vă satile cu așezeminte folositoare vouă și urmașilor voștri. Statorniciți mai ales și pretutindena școale, unde copii voștri se dobândească cunoștințele trebuitoare, pentru a fi buni plugari și buni cetățeni. Actul din 2 Mai v'a dat la toți drepturi, învațați dar pe copii voștrii a le prețui și a le bine întrebuința.

Și mai pre sus de toate, fiți și în viitor ceea ce ați fost și până acum, și chiar în timpurile cele mai rele, fiți barbați de pace și de bună rânduială; aveți încredere în *Domnul vostru*, care vă dorește tot binele, dați ca și până acum, pilda supunerii cătră legile țerei voastre, la a cărora facere aveți și voi de acum a lua parte, și în toată întâmplarea, iubiți România care, de astăzi, este dreaptă pentru toți fi sei.

Și acum, iubiților mei săteni, bucurați-vă și pașiți la munca de bună voie, care înalță și îmbogățește, și Dumnezeul părinților noștri să binecuvinteze seminția ce veți arunca pe cea întâia brasă liberă a ogoarelor voastre.

ALEXANDRU IOAN.

Miniștri: *M. Cogălniceanu*, Președinte Consiliului de miniștri.—*N. Crețulescu*, *N. Roset Bălăncescu*,—*General Savel Manu*

județele veacului și intrigile streinilor până acum au stăvilit această Unire. Astăzi însă impregiurările ne sunt mai favorabile ca să putem realiza aceia ce strămoșilor noștri le-au fost cu puțină numai de a dori. Prejudețe și antepatii naționale nu mai sunt de mult între noi. Chiar streinii n'ar pute cu drept a ne fi contrari, fiind că această Unire n'ar jigni driturile nimărui. Turcia este acum deplin convinsă că deosebindu-se de timpurile trecute și de părinții lor, Români de astăzi au vica dorință și este de interesul lor, de a fi strâns-uniți cu imperia Otomană, și că singura lor mântuire este de a se ține sub egida integrității Turciei, închizăsluită de Marele puteri ale Europei. Unirea principatelor întărindu-le pre aceste, ar întări însă și legăturile care le lipesc cătră puterea suzerană; și earăși numai legăturile cu această din urmă, pot să facă pre Români puternici prin neatărnarea Turciei care închizăsluește pre a noastră. Căci, Turcia prin dritul suzeranității Sale este îndatorită a ne apăra și libertatea noastră. Cât pentru Rusia, chiar in impătările și amerințările ce face Românilor prin depeșa sa din 19 Iulie trecut, ea tot se întemeiază pe vechile tractaturi; prin aceasta însă, ea nu numai că nu slăbește, dar încă întărește driturile Românilor, căci tocma pe tractate și aceștia se întemeiază spre a reclama *autonomia lor* și dritul de a'și uni Țerile.—'n zadar depeșa Ministerială zice că principatele nu pot să'și prefacă regimul administrativ fără *incuviințarea ambelor Curți, de vreme ce au îndatoriri pozitive atât cătră puterea suzerană, cât și cătră puterea protectriță*; căci art. 5. a tractatului de Andrianopoli, pe care Rusia însuși își întemeiază reclamațiile, prin chiar cuvintele sale, cunoaște Românilor vechile capitulații, și prin urmare, și cea întâi condiție a acestora, adică; „*dritul autonomiei.*”

„Fiind că principatele Moldova și Țara Românească, zice acest articol al tractatului, in urma unei capitulații s'au pus sub suzeranitatea Inaltei Porți, și fiind că Rusia au chizăsluit fericirea lor, s'au hotărit ca ele să ție toate privilegiile și slobozeniile ce li s'au fost invoit sau prin capitulațiile lor, sau prin tractatele inchiete între aceste doue imperii, sau prin Hatiserifurile slobozite in deosebite vremi” etc. In zadar, ase-

mene această depeșă face. Românilor o crimă din dorința lor de ași împreuna Țerele, zicând că *Rusia nu poate erta de a vide in locul ambelor principate*, ivirea unui nou stat etc. La aceasta va răspunde earăși Rusia, adică: chiar Regulamentul făcut de ea, și pre care ea astăzi vroește prin baionete al impune Românilor. In adevăr, acest Regulament, făcut după instrucțiile sale, sub prezidenția unui ampioiat al seu, redijiat de oameni aleși de ea, singur invită pre Români de a se uni, rostind lămurit că nouele instituții nu li s'a dat de cât spre a pregăti și a aduce in implinire această unire. „Inceputul, religia, zice Reglementul Moldoviei, Art. 425, „Cap. IX, obiceiurile și asemanarea limbei locuitorilor acestor doue principaturi, precum și trebuințele a ambelor părți, cuprind din insuși discălecarea lor elementurile „*nedespărțitei Uniri*“ care s'au impiedecat și s'au întârziat de „*intâmplătoarele impregiurări*. Măntuitoarele folosuri a rodului ce s'ar naște din intrunirea acestor doue nații sunt netăgăduite. *Elementurile intrunirii Moldo-Românilor se află așezate prin acest Reglement, prin asemanatele temeuri ale administrației acestor doue Țeri.*“ Așa dar, chiar când Români n'ar fi gândit la folosurile ce le-ar veni prin Unirea principatelor, acest articol ar fi fost indetul spre a'i lumina despre adiveratele lor interesuri. Tot acest articol este cel mai bun respuns, cea mai mare desvinovățire ce ei pot face la imputările depeșei din 19 Iulie. Ei dar lasă ministeriului împărătese a Rusiei de a esplica contradicția manifestă ce este intre acest articol a Reglementului din 1830, opera sa, care singură ne sfătuește *Unirea principatelor*, și intre depeșa sa din 1848, care—din această unire ne face o crimă. Acestea sunt singurele măntuitoare instituții care pot introduce in principate liniștea, pacea și bună stare materială și intelectuală, și prin urmare a le aduce *acea fericire pe care Rosia au inchezăsluit'o Românilor in fața Europei*. Turcia, prin mai multe dovezi, ne-au arătat că nu ne este contrară; in adevăr, ea simțeste că este atât interesul seu cât și al nostru, că România să fie tare și neatărnată in cele din lăuntru, și aceasta au declarat'o prin mai multe acte publice. Eată ce zice unul din cele mai luminate organe a sale, Jur-

nalul din Constantinopoli, din 26 Iunie trecut: „In Valahia și Moldova, Curțile suzerane și protectrițe, au trimis fieștecare un comisar extraordinar, spre a se incrediuța acolo de starea lucrurilor, și a liniști duhurilor, precum și a întări, dacă ar fi trebuință, driturile, ce ele au din tractaturi. Noi nu socotim că ar rezulta din misia reprezentanților ambelor Curți ceva care să fie in opoziție cu interesele principatelor și duhul convențiilor. *Epoca noastră are de cel întâi caracter triumful dritului asupra țării,* și se deosebește prin aceasta însuși de timpurile de mai nainte. Este statornic, că înaintea unei buni dreptăți, dritul celui mai slab are tot aceeași putere ca și dritul celui mai tare. Iar aici nici nu este locul de a pomeni acest adiver: nimene, negreșit, nu'l tăgăduște. Turcia care se arată liberală acolo, unde suveranitatea sa este plină și întregă, n'are după cum știm, cea mai mică dorință, lucrând ca Curte suzerană, adevăcă cu un mai mic grad de putere, de a se departa de la fireasca sa dreptate. In Turcia și in principate este aceasta convicție intimă și foarte măntuitoare, ca adevăcă dacă păstrarea legăturilor ce sunt între Turcia și principate este trebuincioasă acestora din urmă, neatărnarea lor nu este mai puțin trebuitoare celei dintâi; și din această convicție isvoresc neaparat relații nu numai de prietenie, dar încă de dreptate, care sfătuiesc de a întări necontenit, și nu de a slăbi tot ce ține la existența staturilor tributare și la securitatea puterii suzerane. A incheia din această dreptă apreciație, că Turcia nu poate nici nu trebuie să se improtivească la îmbunătățirile ce principatele judecă folositor de a introduce in legele lor, este un lucru ușor și logic. Turcia nu are drit, și încă mai puțin interes de a se impotrivi la aceste, și când ea au invațat atât și invață in toate zilele a estima că prețuește neatărnarea staturilor, negreșit că nu ea tocmă ar putea avea ideia de a o jigni cât de puțin. Nu este asemene de socotit, urmează acelaș jurnal, că aceia ce Curtea suzerană nu va face, se va face de cătră Curtea protectriță. Driturile acestea sunt mărginite, ca și driturile celialte, prin deosebite tractate ce formează temelia Constituției de-acum a principatelor. Caracterul ei, chiar, arată

natura misiiei sale. Dacă vre-o putere ori care ar vroi să strimtozeze sau să imputineze neatârnairea lor, sau să ecserseze asupra lor o apăsare care ar fi primejdiioasă intereseilor lor, după cererea ce i s'ar face de ele sau de una din ele, ar avea loc întrebuițarea protecției sale. Ce noi zicem de Curtea protectreță, vom zice-o mai bine încă de Curtea suzerană, căria codica naților dă o superioritate de drit, și prin urmare o datorie de obligație mai mare. Actia ambelor Curți privește mai mult *primejdiile din afară* ce ar putea să amerință principatele, de cât *direcția din lăuntru* a trebilor lor. Aceasta se dovedește lămurit din actul anecat la articolul 5. din tractatul de Andrianopoli iscălit la 1828, și in care este zis, pentru ceia ce privește Moldo-Valahia:

„Că Domnii vor ocăruii slobod pentru tot ce se atinge „de trebile din lăuntru a le Țerii. și că ei nu vor fi opriți „in ocăruiire prin nici o poruncă impotrivoare driturilor lor.“

Accastă stipulație este potrivită cu dritul gințelor. Eată ce zice intru aceasta Vatel:

„Un stat slab care pentru siguranța sa să pune sub protecția unuia mai puternic, și să indatorește, spre recunoștință, la mai multe indatoriri in echivalentul acestei protecției, fără însă a se desbraca de guvernul și de suveranitatea sa, prin aceasta nu continește de a figura între suverani, ce nu cunose altă lege de cât dritul gințelor.“

Aceste drepte considerații intemeiete pe adivarata stare a lucrurilor, pe duhul tractatelor și pe dritul gințelor, arată indestul care sunt driturile datoriiile și rolul Rusiei cătră principatele Românești. Nu este însă de prisos de a adăogi și următoarele facturi, trase din nepărtinitoarea istorie:

Au fost o vreme când Valahia și Moldova, de și de sute de ani puse de bună-voie sub suzeranitatea Inaltei Porți, păstra încă mai toate libertățile ce le fuseseră asigurate prin tractatele lui Mircea și a lui Bogdan. Amândoue Țerile avea deplină neatârnaire, ocăruiiri și Domni naționali, hotarele, instituțiile și religia sfânt respectate, și in sfârșit toate driturile și însușirele a doue staturi suverane,

destul de puternice, pentru ca alianța lor să fie căutată de cei mai puternici, mari monarhi a Europei. Imperatul Germaniei și Țarul Rusiei rivaliza spre a dobândi prietășugul și cooperarea acestor principate, ocărnuite de Domnul Constantin Brancoveanu și Dimitrie Cantemir. Aceste era la anul 1711, când Petru cel Mare se hotări de a pune în lucrare *planurile sale de cucerire asupra Turciei*. Spre aceasta el propuse și făcu trataturi cu Valahia și Moldova, și resboiul fu declarat Inaltei Porți. Moldova fericită și bine organizată după mărturisirea a însuși reformatorului Rusiei (1) se jertfi pentru coreligionarii sei. Pacea însă cea de la Prut fu totuși încheiată. Sute de familii din cele mai întâi ale Țerei cu Domnul Cantemir, jertfe a rivnei lor, își părăsiră patria; și ambele principate fură lasate de către Petru Cel Mare nenorocitei lor soarte. Atunce Turcia, spre a le pedepsi de plecarea lor către o împărăție streină, le dedu (mai ales pre Moldova) în prada Tatarilor, le călcă în picioare vechele tractaturi, le încungiuură hotarele cu cetăți Turcești zidite pe pământ românesc, cu bani și cu muncă românească tăia pe Domnul Brancoveanu cu toată familia sa (căci Cantemir era fugit) și puțin lipsi ca principatele să se prefacă în pašalicuri. Umbre de Domni fură păstrați, însă și aceștia numiți numai dintre Grecii Fanarului; căci, de la 1711 domni pămănteni nu se mai suiră pe robitele tronuri a Moldovei și Valahiei. Așa aceste nenorocite Țeri, cu pierderea celor mai mari și sfinte drituri, plătiră cea întâi alianță a lor cu Rusia Ortodoxă!

O mai bună resplătire României nu avură pentru celelalte a lor îndelungate și dureroase jertfe către Rusia, în resboaiile ce aceasta a mai avut cu Turcia, într'un timp de aproape de un veac. În a doua campanie, de la 1736 până la 1740, când Feldmarșalul Münich intră în Moldova, Țara cu Mitropolitul în cap îi eși înainte, primi armia rusiană ca o armie de frați, o hrăni ani întregi, o spori cu trupe românești și i dădu în sfârșit agiutor și ospitalitate. Când însă se încheiă pacea, Mitropolitul Anton și cu alte sute de fa-

(1) Cronica lui Ioan Neculcea, pagina 348.

milii fură din nou siliți ași părăsi turma și țara. Ear Moldova, fu earăși lăsată pradă resbunării Turciei, fără nici o aparare din partea Rusiei, căci Munih in retragerea sa, spre resplătire se mărgini a da Iașii in jaful oștenelor sei, amenință orașul cu foc, dacă nu i s'ar da o nouă somă de bani, luă spre aceasta pre caimacamii Țerei in fere până la Hotin, și când Trecu Nistrul, „au trimis, zic istoricii contimpurani, de au robit mulți oameni din ținuturile Hotinul și Cernăuții și'i împărția ca pe dobitoace; unii lua barbații, alții femeile, alții copii, și'i vindea unii la alții fără leac de milă, mai reu de cât Tatarii. (1) In a *treiu campanie* de la 1769 până la 1774, Românii au dat Rusiei același dovezi de credință, și de agiutor, prin arme, oameni, provieant; ei au impreună—lucrat atât de mult cu oștile împărătești in contra Turciei, incăt inalta Poartă spre pedeapsă, prin o fetva a marelui Muftiu au dat Moldova și Valahia in prada oștilor sale, dându-le voie să jăfuiască. să ardă, să taie fără ingrădire. Imperatrița Ecaterina prin manifestul seu din 16 Decemvre 1769, cetit de șase ori prin Bisericele Românești, făgăduise statornic că va apara in veci principatele *despre Turci*. Pacea de la Kaïnarjik s'au făcut însă; Suveranii Moldovei și Valahiei s'au întors Turciei, ca resplătire pentru pustierea Țerilor și pentru părăiele de singe romănese varsat pentru Rosia; și o a treia oară mii de Moldoveni, comprometați, își părăsiră patria lasată resbunării Turciei, și din nou desbracată (cu toată protecția Rusiei, și numai din pricina Rusiei) de puținele drituri ce'i mai remaseră neajignite; și ce este mai mult, cu toate cererile Mitropolitului și a obșteștei Adunări pentru integritatea Moldovei, și cu toată protestația a Domnului Ghica V.V., carele pe urmă spre pedeapsă fu și omorit, Rusia smulse Bucovina și o dădu ca „dar“ aliatei sale, Austriei. Rusia au intreprins asupra Turciei a *patra campanie* acea de la 1787 până la 1791.

In vreme când cei mai insemnați boeri a Moldovei și Valahiei, jertfe a simpatiei lor pentru Curtea de San-Petersburg, erau unii disbracați de averele lor și alții prin poron-

(1) Engels Geschichte der Moldau pag. 300, și cererile Feld-Mareșalului Munih in Neculce pag. 150 etc.

ca Sultanului inchiși in insulele Arhipelagului, in Monastirile Bulgariei și a Atosului; in Albania și in temnișile Constantinopolului, 1) amândouă țerile sufereau greutățile unui resboiu cumplit, fiind teatrul a săngeroaselor lupte dintre Austro-Rusi și Turci. Pacea de Iași se incheiă, fără însă să aducă patriei noastre vre-o fericită prefacere. Biat țara pus-tie și prefăcută in cenușă, fu intoarsă Turciei cu oareși-care inchizășluri, care nici o dată nu s'au păzit; căci atât Moldova cât și Valahia, tocmăi pentru răvna lor pentru Rusia, au urmat a se trata de cătră Inalta Poartă, ca niște țeri *haine* pururea gata, precum din nenorocire au și fost, de a se uni cu Imperia Coreligionară, in contra Suzeranului lor.

O a cincea campanie se deschise asupra Turciei, acea de la 1806 până la 1812 Cine ignorează, căci faptele sunt mai contimpurane, toate nenorocirile, toate greutățile, toată pustierea ce principatele, și mai ales Moldova, au pătimit in acest crunt resboiu care n'au ținut mai puțin decât șase ani. Ușurarea inse și resplătirea la inchierea paceri de București, fu luarea a giurătațe de Moldova de cătră acea putere protectriță, pentru care Românii s'au fost jertfit in atâtea rânduiri. Besarabia se intrupă cu Rosia, și puțin era ca proprietarii Moldoveni să se vadă lipsiți de chiar moșiile ce le rămăseseră din a stănga Prutului. Au trebuit bunătatea personală a Imparatului Alexandru, pentru ca să le lasă această mângăere pentru injumătățirea patriei. Incorporația însă a Besarabiei este cel mai bun respuns la depeșa din 19 Iulie, care zice, că:

Trecutul respunde pentru vremea de față. Mai mult de cât odată in timpurile de mai nainte, noi, (Rusia) am ocupat totul sau o parte a principatelor, și credincioși parolii ce dăserăm despre aceasta mai nainte, noi le-am deșertat de îndată ce sau implinit condițiile ce am fost pus pentru retragera noastră.

Aceasta este numai scurta descriere a jertfelor făcute Rusiei de cătră Români, de la Petru-Cel-mare și până la epoca celei de pe urmă campanii asupra Turciei din 1828.

(1) Fotino. Istoria Daciei tom. 2. pagina 300 și tom. 3 pag. 376.

A tăgădui aceste jertfe, ar fi a tăgădui însăși istoria. Inse spre a nu fi invinovați de rea credință, trebuie să arătăm și *folosurile protecției*, de când aceasta s'a asigurat principatelor. In adevăr, prin tractatele de Cainargi, Iași, București și Akerman, Rusia dobândind dritul de a apara aceste țeri despre *asuprirea Turciei* (căci aceasta numai este principiul și datoria protecției) ea in mai multe rânduri, au reclamat ca Poarta să pue oare care ingrădire sistemului seu de a săraci cu totul Moldova și Valahia,—am vezut din ce pricină. Așa Marele Vizir, după cererea cabinetelor de San-Petersburg și de Viena (1) au slobozit la 1783 un Sened care oboria mai multe abuzuri; la 1802 Sultanul au mai dat un Hatișerif împărătesc care cunoștea eptaetia Domnilor, desființarea birurilor nelegiuite, necalcarea hotarelor, și mijlocirea consulilor Rusești, la întâmplare când Poarta sau Domnii ar calca dreptățile principatelor. Convenția de Akerman au mai sporit încă aceste privilegiiuri. După aceste s'ar crede că principatele căștigară mult prin asemenea inchi-zășluri, și că dacă ele nu redobândiră vechele lor drituri, dar macar bună-starea din lăuntru lor inflori. Pentru ce însă simpla espunere a factelor dovedește cu totul din pro-

- (1). Tableau de la Valachie et de la Moldavie par Wilkinson, traduit par M. de la Roquette, pag. 355. — Depeșa Comtelui de Neselrode din 19 Iulie samănă a vroi să departeze mijlocirea a ori ce puteri Europeane in chestia principatelor Românești. Lăsând a vorbi că tuscinci Marele puteri care au garantisat integritatea imperiei Otomane prin insuși tractatul de Londra, au dritul și datoria de a apara Moldova și Valahia, ca Staturi a Inaltei Porții; dar apoi și trecutul ne dovedește că Francia, Anglia, și mai ales Austria au intervenit adesea in favoarea Românilor lângă Curtea Suzerană. Imparatul Austriei cunoaște Moldova și Valahia ca principate autonome, căci ca mare principe al Transilvaniei are incheiate tractaturi de a dreptul cu Domnii acestor țeri și anume: din 1638, și 1685. Aceste tractaturi sunt și astăzi în putere, fiind întărite prin firmanul Porții din 1786, și pacea de la Sîstow 1791. In puterea tractatelor din 1638 și 1685, neguțitorii și mai ales păstorii Transilvaneni au deosebite folosuri in principate; tot in puterea acestora Austria este indrituită de a avea Stărostii prin deosebitele scaune a ținuturilor și altele. (Engel Geschichte der Vallachei 2. Theil, pag. 53) — La 1788 Moldova au cerut formal apararea Austriei. La 1821, principatele s'au deșertat de armile Otomane după cererea Angliei. Asemene și mai la toate tractatele dintre Rusia și Poarta Otomană, precum și la hotărârea intereselor principatelor, Austria și Anglia mai ales, au făcut parte importantă. Prin urmare, *cesistența politică a Valahiei și a Moldovei*, este cunoscută și de alte puteri, ear nu numai de Rusia.

tivă? Moldova în vremea protecției au pierdut Bucovina și Besarabia. Valahia cu toată protecția fu neconținut calcată de pașii mărginași. Domnii de și prin tractate asigurați că nu vor putea fi deștronați, fără vină dovedită și fără știrea Ministrului rusesc, totuși fură schimbăți pe an și pe lună, ca niște simpli funcționari turcești. Cât pentru starea din lăuntru a principatelor, cu toată privighierea Consululilor-Censoria Rusiei, abuzurile agiunseră la sistemă, și ticăloșia nu mai avu margini. Cu toate stipulațiile dobândite de Cabinetul de San Petersburg în favorul Românilor, birurile se împlineau de opt ori mai mult de cât erau legiuite; Adunările obștești erau numai niște nume deșerte; podvozele Domnești; zahearele pentru Constantinopoli, havalele și beilicurile de salarii pentru cetățile Turcești; cherețele pentru admiralitate, toate aceste în opoziție cu hatiseriful din 1802 își urmau neîngrăditul lor drum. Veniturile publice erau lasate în libera dispoziție a Domnilor, fără nici un control; toate posturile publice se vindeau zioa mare; eforiile scoalelor, a caselor bine-făcătoare și a spitalelor se prefăcuseră în izvoare de chivernisală, și câte alte asemenea abuzuri, care aduseră mai ales pe locuitorul sătean la nevoia de a-și părăsi bordeiul spre a se face hoș sau a begeni în Turcia. Neorânduiala și ticăloșia era în toate (1). Eată starea principatelor sub auspiciile protecției Rosienești de la 1774 și până la 1828, căci toată isprava stăruințelor ei se mărgini numai în niște deșerte stipulații pe hârtie care în faptă nu se păziră nici odată.

În asemenea împregiurări nenorocite se deschise a șesea campanie asupra Turciei, acea de la 1828, și care pentru Moldova și Valahia prin ocupația militară se prelungi până la 1834. Suferințele Românilor și jertfele făcute de ei Rusiei în aceasta de pe urmă campanie, au întrecut pe toate cele din veacul trecut. Este cu neputință de a da macar o slabă idee despre ticăloasa stare a principatelor în anii 1828 și

(1) Acest trist tablou nu poate fi învinovățit de esagerație, din potrivă el este slăbit din altul mult mai grozav, și care este făcut de un partizan entusiast al Rusiei, în scrierea: La principauté de Valachie sous le hospodar Bibesco par B. A***, ancien agent diplomatique dans le Levant (?) Bruxelles, 1847, pag. 14 et 15.

1829. Intreaga sărăcie a locuitorilor și totala pustiere a țerei, aceste fură rezultatul greutăților de a ținea o armie de mai mult de 200 mii soldați, și a biciului ciumei și a ho-lerii, aduse de cătră Oștiri—una de la Sud, și alta de la Nord. Reul era atât de mare, în căt însuși generalul Kiselef, numit president plenipotent a Moldo-Valahiei nu'l putu tăgădui în cuvântul ce făcu boerilor țerii Românești în 14 Noemvrie 1829. Au trebuit îndelungați ani, nespūsă feconditate, și nenumăratele izvoare a acestor provincii, pentru ca ele să'și poată vindeca ranele, și a se întoarce la starea lor de mai înainte.

Cu toate aceste, Românii luară parte vic la resboiu, și sângele lor, mai ales în Valahia mică, curse în toate luptele dintre Ruși și Turci; căci toți aveam încă încredere în făgăduințele Rusiei, și cu bucurie ne jertfiam țara, viața și averea așteptându-ne respălățiți la inchierea păcei:—Această pace mult dorită se și făcu la Adrianopoli în 2 Septemvri 1829. Rusia astă dată se arată dreaptă și umană. Prin poronca Măririi Sale Imparatului Nicolai, plenipotenții sei, în condițiile păcei, fură cu o deosebită luare-aminte pentru driturile principatelor. Prin art. 5 al tractatului și prin un act osebit, Rusia și Turcia cunoseură și întăriră principatelor „*Capitulafiele*“ prin care aceste s'au fost pus sub suzerenitatea înaltei Porți, „*toate privilegiile și slobozeniile*“ ce li s'au fost invoit atât prin Capitulații căt și prin tractatele încheiete între ambele imperii sau prin deosebite Hati-șerifuri, și prin urmare o deplină siguranție, o administrație națională neatărnată, libertatea comericiului, alegerea Domnilor pe vicață, și cu primirea generală a locuitorilor, nevătămarea pământului Moldovei și Valahiei de cătră oștirea Turcești, înturnarea cătră aceste țeri a cetățelor și a locurilor de pe malul stâng a Dunărei ocupate de cătră Turci, invoire ca Guvernele Românești ca unele ce au toate driturile unei neatărnate din lăuntru administrații, să așeze un cordon de sănătate și carantini despre Turcia, și să aibă oști regulate, a căroră număr să se hotăriască de cătră Domn cu respectivele lor Adunări, după temeiul vechilor pilde, desființarea turor dărilor în natură cătră Poartă, precum: zaherele, cherelele, sa-

lahori și alte havalele, în locul acestora hotărîrea unui simplu bir (după principul vechilor capitulații) și în sfârșit dritul de navigație cu steagul și pașaporturi naționale. (1) Și după toate aceste, *Rusia închizășluia fericirea principatelor*; și M. Sa Imperatul Nicolai prin vestitul seu Manifest din 19 Septemvrie 1829, arătând Europei bine-facerile noiei păci, făcea și Românilor ca o dreaptă resplătire a jertfelor de un veac, această personală și solanelă declarație: „*Ingrijirea noastră s'a întins asemenea asupra soartei noroadelor de o religie cu noi, supuse stăpânirii Otomane. Vechile privilegii ale principatelor Moldovei și Valahiei au luat formală întărire și fericirea lor sau statornicit prin noue folosuri.*”

Cu bucurie ne oprim ochii asupra acestei epoci care se părea a resplăti îndelungatele acte de răvnă și credință a părinților noștri către Rusia. La inchierea pacci la asemenea Auguste făgăduinți, entusiasmul și recunoștința noastră era fără de margini, și după numele lui Dumnezeu, numele Imperatului Nicolai era cel mai adorat între Români!

Reforma abuzurilor veacului trecut, vindecarea ranelor resboiului săvârșit, organizarea și prin urmare regenerația principatelor fură incredințate Contelui Kiselef, care și au lasat o neștearsă aducere aminte în inimile Românilor. La apelul făcut de acest nobil barbat, toți alergară spre a contribui la renașterea patriei.

Toți jertfiră interesul particular, privilegiurile și driturile moștenite. Reii se făcură buni; și în bine-făcătoarele sale planuri, presidentul plenipotent nu întâlnește pretutindene, de la stările cele mai înalte până la cele mai îngiosite, de de căt abnegație și rîvnă. Societatea dar în curând se reorganiză. Români nu fură ingrați; ei încă astăzi fac un apel la suvenirele generalului Kiselef; aducă-și inima sa aminte de vicle pări de reu care iau întovărășit purcederea din principate la anul 1834. Recunoștința către Monarhul Rusiei era atunci asemenea generală în Țară, căci toți Ro-

(1) Aceste închizășluri sunt scoase din cuvânt în cuvânt din art. 5 a tractatului de Adrianopol, și actul separat adăogit către el în privilegiile principatelor.

măinii aveau încredere în viitorul patriei lor, a căreia fericire se inchizăşluise atât de solanel.

Pentru ce însă această măgulitoare încredere se perdu în curând? pentru ce toate nădejdele de fericire se nimiceră? pentru ce toate inchizăşluirile tractatului de Adrianopoli nu isbutiră de cât la asuprire, la abusuri, la corupţie şi la o obştească nenorocire? Pentru ce, în sfârşit, bine-cuvântările s'au schimbat în blestemuri, şi Româniilor carii la 1830 erau tot atât de recunoscători protecţiei, astăzi o resping ca o cumplită nenorocire ce atărnă pe Ţara lor? Vina nu este a Românilor, ci a acelor carii dintr'o măntuitoare *aparare* au făcut o nesuferită *apasare*.

Bunele cugetări ce presidară la redacţia art. 5 a tractatului de Adrianopoli în curând se retraseră, şi driturile asigurate Românilor prin acelaş articol, se calcară de cătră aceiaşi putere care le inchizăşluise. Reglementul organic care prin actul separat a tractatului se impunea Turciei ca espresia *dorinţelor celor mai de frunte locuitori a principatelor*, se redijă după instrucţii streine, de funcţionari ruşi, sau de oameni aleşi de guvernul rusesc, şi revizia sa de cătră Adunările obşteşti se făcu sub auspiciile baionetelor. În curând ca capăt unci asemenea libere Constituţii se punca fatala adăogire (1) *ca pe viitorime ori-ce schimbare*,

(1) Generalul Kiselef în ediţia Reglementului Valahiei din 1832, nu îndrăzni a cuprinde acest feliu de adaos, cum îl numeşte vestita anafora a obşteştei Adunări a Ţerei Româneşti din 21 Iulie 1837. (Vezi în foaiea pentru munte etc. anul 1818. No. 29). Acest adaos s'au impus Adunării de abia la 1837 prin un firman a Sultanelui, după cererea Ministrului Rusesc. Vezi mai sus citata scriere: La Valachie sous le prince Bibesco pag. 45. Autorul acestei broşuri sub numele D. V. A.*** ascunde pe unul din cei ce au făcut parte mare la redacţia Reglementului, singur mărturiseşte cum această Constituţie se compunea *liber de cei mai de frunte locuitori a Ţerei: Cancelaria diplomatică a generalului Kiselef*, zice el pag. 30, *prefăcea articol după articol lucrările Comitetelor*: În Moldova, reglementul în ediţia Românească, până acum încă din poronca Rusiei nu are tipărite Capitoulul I. despre alegerea Domnului, şi Capitoulul VII pentru organizaţia Miliţiei. Ediţia franceză a Reglementului începută a se publica în Iaşi sau oprit de cătră general—Consulul Dasehkovf. Tipărirea au fost să se urmeză în Lipsca; şi acolo earăşi s'au oprit după cererile Ministrului rusesc de la Dresda; şi de abia au putut a se isprăvi la New-York. Aşa acest reglement care astăzi ni se impune cu sila baionetelor, singur Rusia iau refuzat cea întâi condiţie a valabilităţii a ori-ce legi, adecă *publicitatea*.

Domnul ar vroi să facă în Reglementul organic nu va putea să aibă loc, nici a se pune în lucrare de cât după înadins imputernicirea a Inaltei Porți cu împreună unire a Curței Rusiei, articol care anulează deodată toată Autonomia recunoscută principatelor, numai târziu de cât prin tractatul de Adrianopol, și care (insușind și Rusiei deopotrivă drituri cu Turcia) jignește și driturile de suzeranitate a Inaltei Porți, când aceasta nu s'au îndatorit a cunoaște aceste instituții, de cât cu condiția lămurită adecă: nu mai în atâta în cât pomenitele regulamente nu vor face vre-o atingere dritului Suzeranității Inaltei Porți.

Însă aceștia Reglement bun reu cum era, trebuia respectat și de unii și de alții. Tractatele de Akerman și Adrianopol hotăresc ca Domnii să se aleagă de către Țară și Cap. I. al Regulamentului prescrie chipul alegerii. Rusia însă ea cea întâi călcă aceste legiuri și prin un nou tractat (din 29 Ghenarie 1834 închiat la San-Petersburg) stipulează: că Domnii Moldovei și Valahiei se vor numi de către Curți numai pentru astă dată și ca un cas cu totul particular. Așa dar Rusia singură dă cea întâi pildă a nepăzirii Reglementului; și nouii Domni numiți de ambele puteri, ear nu de nație, urmează în curând unei asemenea pilde!

Ca Moldoveni, noi nu vom vorbi de cât de rolul Protecției în Moldova de la intrarea în Domnie a M. S. Mihail Sturza. Când la Iulie 1834 ocupația militară a Rusiei conțeni în principate, era de nădăjduit, și conform și cu tractatele, că și guvernul Rusiei va conțeni, spre a face loc administrației naționale neatărnate.—Schimbarea însă au fost numai în nume; ocărnuirea Rosicană tot urma și urmează și astăzi, cu deosebire că, în loc, de un Kiselef, avem pre Domnul Mihail Sturza. Turcia, căria ea suzerană, codica națiilor îi dă un drit mai mult prin tractate este îngărdită de a se amesteca în cele din lăuntru ale principatelor; și credincioasă legăturilor sale, ea de la 1834, respectează neatărnarea administrației noastre. Rusia a căria singur drept este de a ne apara, când Poarta ar vroi a se amesteca în această ocărnuire; și căria nici un tratat nu îi dă putere de a înriuri și a povățui trebile noastre din lăuntru, prin Con-

sulii sei este adivarata ocărmuitoare a principatelor. In adevăr, de la 1834 și până astăzi, ce mesură obștească se adoptează în țară, ce lege se propune obșteștei Adunări, se întărește și se pune în lucrare, înainte de a se primi învoirea Ministeriului Rosienese; ce funcționari macar se orenduiesc fără primirea Consulilor—Censori?

Ș'apoi, ni se zice că avem administrație neatărnată, adunare legiuitoare, instituții naționale!! Consulii sunt totul; ei prescriu și privilegiază marșa lucrărilor, căci Turcia Suzerană n'are macar dritul dat puterilor streine, de a avea în principate un agent care să observeze starea lucrurilor.— Dar dacă această influență extra legală a Rusiei în ocărmuirea noastră din lăuntru, ar avea macar de țel de a privilegia la păzirea legilor, la isgonirea abuzurilor, la oprirea a tot ce poate jigni acea fericire făgăduită nouă. Aceasta însă nici n'a fost, nici nu este, ea n'au slujit de cât a apara pe domnul Sturza și abuzurile sale. Cine nu cunoaște astăzi pe Măria Sa, acest zaraf invălit în haine domnești, o lipitoare care a supt toată avuția țerei, un stărv care au corupt tot ce au avut nenorocire de a'l apropiia, și chiar pre fiii sei, un șarpe care cu balele sale au otrăvit pre moldovenii cei mai vrednici, un crocodil a căruia lacrimi minciunoase vroiesc a înșela pre Dumnezeu, după ce numai pot înșela pre oameni, o ființă acăruia inimă, dacă mai are, nu bate decât la sunetul auruului, nesimțitor la ori ce ocară publică, surd la plăngerile compatrioților sei, orb la nenorocirea țerei sale, pre care au sărăcit'o și au vëndut'o! Pre un asemenea mărșav, spionul seu de la 1828, Rusia l'au pus Domn Moldovenilor. Pre acesta, Consulii sei de 14 ani, au îndatorire de al apara în contra glasului unui popor întreg, căci țara încă până acum n'au găsit în Rusia aparare și îndurare. Au fost unii din Consulii, carii ca creștini și ca oameni drepți au rădicat câte odată glasul în favoarea Românilor. Ministeriul din San-Petersburg ori i-au rechemat, ori le-au impus tăcere. Din această împrejurare, cine au mai putut găsi dreptate și aparare la reprezentantul puterei protectrițe? Curagiosul deputat isgonit nelegiuit din Adunare, boerul surgunit sau închis fără judecată, proprietarul desbracat de moșia sa

de cătră însuși Domnul, locuitorii săteni goliți până la piele de oamenii domnești și lași sub biciurile lor, găsit'au vre o dată punere la cale la Consulat, căruia în zadar îi arata, că cutare tractat este jignit, că cutare articol din Reglement este calcat? Jăluirele și protestațiile lor slujiau numai a înmulți delele cancelariilor rusești, și singurul răspuns ce li se da, era că Consulul nu putea pentru un particular să deconsidereze autoritatea Domnească, și că Moldo-Valahia avea un guvern neatârnat! Ajutat de asemenea cuvinte, și mai mult de tăcerea agentului Rusiei, Domnul au calcat toate instituțiile țerei și din popor au ajuns a face o gloată bună numai de ai umplea lăzile cu bani, de ai zidi palaturi, de ai face grădini, de ai lărgi și ai lucra moșiile, o turmă de oi în sfârșit bună de tuns până la sânge, și căria sub aspre pedepse îi este oprit macar de a plânge, de a se jălui și de ași arăta pătimirile și ranele!

Ocărmuirea de 14 ani a acestui vampir, care în anele țării n'are de o potrivă, n'au avut alt țel decât de ași întemeia puterea și avuția pe corupția și sărăcia obștească. Ca să ajungă la un asemenea sfârșit criminal, El pe Cliros, ori l'au compus de creaturele sale, ori l'au defăimat, sau l'au lasat în întuneric și neștiință, pentru ca să'i omoare duhovniceasca iniuriere. Pre barbații cei mai vrednici și cu mai reputație de virtute s'au silit ai cumpara, și pre acei ce nu i-au putut dobândi i-au prigonit în interesuri, i-au clevetit, le-au găsit vini închipuite și i-au închis, lăsându-i să viseze la dreptate și la libertate prin Monastiri, lacașuri a lui Dumnezeu prefăcute de dănsul în închisori a tiraniei. Tinerimei i-au pus în spate toate calomniile, înfășoșindu'o ca imorală, ca netrebnică, ca insuflețită de sentimente primejdioase, și s'au silit de a o ținea departe de ori ce trebi a Statului, spre a nu'i da macar prilej de a arăta ce vrea și ce poate. Tiparul și ori ce organ a opiniei publice l'au ținut înădușit ca nu cumva adevărul să iasă la iveală. Poporul l'au îndobitocit, netolerând facerea scoalelor, desființând pre acele întemeiete, sau isgonind din ele ori ce doctrini naționale și luminătoare. Posturile Statului le-au incredințat numai la acci carii nu urma altei legi decât poroncelor sale, ticăloase

mașini, robi ai literii, creaturi ingiosite și gata la toate mărșăviile, și așa au așazat o clasă de *biurocrați*, necunoscuți încă în Țară și acărora soartă este în mâinele sale, căci în tot timpul poate să-i triimată la Ocnă sau la spânzurătoare, și din acești ticăloși împodobiți cu ranguri și cu decorații, au alcătuit Adunarea Obștească, ce este menită a reprezenta Țara. Spioneria au organizat-o pe o treaptă înaltă, ca parte importantă a administrației Statului, și au introdus-o până și în sinul familiilor, spre a putea afla toate tainele, spre a se folosi de toate slăbăciunile, și a ațîța în toate clasele intriga, ura și corupția. Ei bine, pre un asemenea om, carele pentru veci au necinstit Protecția, Rusia ni l'au dat de o-cărmuitor, și cu toate strigătele poporului, cu toate dovezile a nelegiuirelor sale cunoscute de toată Europa, de mai mult de 14 ani îl ține Domn. Și să nu zică Rusia că ea nu știe despre aceste ticăloșii: Adunările Obștești s'au ales cu știrrea Consulilor, boierii s'au închis și s'au surgunit sub ochii lor, răzeșii s'au desbracat de moșiile lor, țaranii s'au încarcat cu beilicuri oprite de Reglement, casele publice s'au pradat de Măria Sa, toate aceste s'au făcut în ființa agenților Rusiei, toate aceste li s'au aratat cu degetul. Patru-spre-zece ani Moldova s'a jăluit, au răbdat și au așteptat în zadar zioa dreptăței. Cancelariile Consulaturilor de Iași și de București, a ambasadei de la Constantinopoli, a ministeriului de la San-Petersburg, sunt pline de petițiile, memoarele, și protestațiile Moldovenilor, și la toate aceste li s'au respuns cu cea mai indiferentă tăcere, tăcere de care Domnul s'au folosit, căci îi era o incuragiare ca să urmeze în drumul tras. Protecția Rusiei dar în toată această îndelungată vreme au fost dată persoanei lui Mihail Sturza, și abuzurilor sale, ear nu Țării, ear nu legilor!

Însă când după 14 ani de durere, de răbdare, de lacrimi, Moldova cu atâta mai mult își simți nenorocita soartă, cu cât mai mult văzu pe cele-lalte popoare a Europei, pre chiar frații din Bucovina, reformându-și instituțiile și dându-și altele potrivite cu veacul și cu nevoițele lor, când zic și Moldova își rădică glasul, atunci Mihail Sturza se folosi de prileju, spre a arata că pe lângă toate celelalte viciuri,

avea și acela de a fi crud. Pacinica manifestație din 28 Mart avu loc. Nu se cerea decât stricta păzire a reglementului cât de defectuos și de antinațional este, și prin urmare a adunare obștească legiuit aleasă, ca prin aceasta să se poată desființa fără sgomot și struncinare abuzurile sub care geme țara, și a se opera tot odată și reformele ce sunt neaparate pentru fericirea ei. Sturza se folosi de nota comtelui de Neselrode din 15 Mart cătră dl. de Cotzebue prin care se arata Domnilor Moldo-Valahiei vroința măririi sale Imperatului Nicolai, ca ei să oprească cu energie ori-ce mișcare revoluționară din principate; și agiutat de o asemenea împărătească voință, el dintr'o manifestație făcută numai in contra abuzurilor sale, inchipui o revoluție de principii, și ca un tigru ne impacat își resbuna strașnic asupra dușmanilor sei politici. Sturza bătu, legă, inchise pre acei ce cereau numai păzirea unei legi solemnel jurată de el la intronarea sa, și in ființa General-Consulului Rusiei. — Treispre-zece tineri ca revoltanți fură deportați peste Dunărea, nejudecați, ca și când in Moldova n'ar fi fost legi, tribunali și inchisori!... car depeșa ministrului rusesc fu imprăștiată in public ca mângăiere pentru acei bătuși, surguniți și deportați.

Veni Generalul Duhamel, comisarul M. Sale Imperatului Nicolai, trimis spre a sprijini *ordinul legal*. Acest ordin s'a sprijinit intr'acest fel că, pentru că am indrăsnit numai a ne jălui comisarului Suzeranului Țerei despre ticăloșiile Domnului, un nou număr din cei mai insemnați boieri s'au vëzut arestați pe la moșie, ca pricinuitori de scandal; și Mihail Sturza întărit de *agiutorul moral* ce'i trimisese Măria Sa Imperatul Nicolai, și-au indoit asprimele și abuzurile!. Și pentru că frații noștri din *Țara Românească* expuși la acele nenorociri, jertfe a acelniași rău, nu le mai putură rabda, și se sculară in contra pricinei lui, o armie rusască au intrat in *Moldova*; și pe lângă toate biciurile de care am fost loviți, locustele, seceta, epizotia, holera, crisa comercială, cruda ocărmuire a Domnului, noi acei mai răbdători suntem osândiți unui nou biciu, acelaia de a ave o ocupație militară, și de a pregăti hrană pentru acei ce pregătesc fere

pentru frații noștri... și pentru noi! De trei luni de zile de când această armie se află în Țară, ce legalitate și ce respect cătră persoane și cătră proprietate s'au văzut? Fără mai înainte declarație țara s'au pus în stare de război. Proprietățile s'au făcut pradă oștirilor, și a creaturilor Domnești însărcinate cu îndestularea lor, hambarele s'au spart; semănăturile încă necoapte s'au luat de pe câmpuri în putere, și sărăcia obștească s'a făcut izvor de bogăție pentru căți-va ticăloși! Persoanele n'au fost mai bine respectate; boierii, unii închiși sau puși în fere, alții siliți de ași părăsi casele prefăcute în casarmii sau spitaluri, și de a fugi peste hotar. Locuitorii săteni cu sila smulși de la cămpeștile lor îndeletniciri și luați la belicuri și podvezi pentru slujba armiei Rosienești! Nici Arhieriei, nici clerul, carii ar fi trebuit să fie respectați de cătră reprezentantul și armia Imparatului ortodocș n'au scapat terorismului obștesc. Mitropolitul... Moldova știe ce sfârșit au avut. Un alt arhieriu este silit săși părăsiască patria. Preoții se închid pe la cazarmii, Vlădica de Roman să răpește din Episcopia Sa și nejudicat închis în Monastirea Soveja, (unde poate acum își sfârșește zilele) în contra art. 413 din acel Regulament, pe care Rusia cu armele vroiește al pastra, articol care lămurit rostește că: la întâmplare de politicească greșală, care sunt aceste: când vor întârta resvrătire cu tulburarea norodului, și când se vor împotrivi la poroncele Domnului, *acele legiuite și cunoscute de obșteasca adunare, pe temeiul pravilelor și a regulamentului*, la o așa întâmplare comitetul cercetătorilor numitelor învinovățiri, se va alcătui de doi-spre-zece Arhieriei din ambele principaturi și de doi-spre-zece boieri din acei mai cu ipolipsis aleși de cătră obșteasca adunare. Și raportul Comitetului de cercetarea mai sus zisă de cunoscuta vinovăție se va închiea pe mulțimea glasurilor, se va întări de cătră Domnul și se va triimete la Patriarhul spre catarisire etc. Nici una din aceste inchezășluri nu s'au păzit, nici pentru Episcopul de Roman, nici pentru alte fețe duhovnicești asemenea pedepsite. Și așa biserica ortodocșă a lui Hristos, în Arhieriei și preoții cei mai vrednici de cinste, este batjocorită de cătră un Domn fără de cuget, sprijinit de comisari și armia Imparatului ortodocș!

Și când Moldovenii văzindu'și jertfele de un veac așa de rău respătite, adecă: că protecția Rusiei de la 1774, și până la 1828, au fost numai nominală, ear de la 1834, și până acum au slujit numai abuzurilor lui Mihail Sturza, au început a cerceta izvorul răului, și suindu-se de la efect la cauză, cu durere și adâncă durere s'au incredințat, că toată pricina nenorocirii țerii și a lor este protecția Rusiei, falșată în principiul și în aplicația sa; atunci spre cumplită pedeapsă, pentru o asemenea intristătoare descoperire, făcută de o nație batjocorită în toate driturile, în toate légele, în toate simpatiile sale, contele de Neselrode au împărțășit Europei depeșa sa din 19 Iulie trecut, care deosbinduse de toate manifesturile, proclamațiile și făgăduințele făcute Românilor de Rusia, într'un period de mai mult de una sută ani, adună asupra capului nostru ocară, invinovățirele cele mai ridicole, un nămol de aserții și de pretenții unele mai nedrepte decât altele, și ne contestă chiar aceia ce Rusia nu ne-a dat și prin urmare, cu drept nu ne poate lua, adică: ocșistența noastră politică, driturile ce le păstrăm de la capitulațiile strămoșilor noștri către Pórta Otomană—drituri toate înființate când Rusia încă nu cunoștea macar ho'arele noastre — da încă *să ne protege*, — și în sfârșit chiar naționalitatea noastră, chiar numele nostru de Români!

Insă, ce trebuie să ne mângăie, este că depeșa contelei de Neselrode, strică mai mult Rusiei de cât nouă Românilor; ea 'i oboră pentru veci influența ce până acum au ecșersat în Orient numai prin simpatiile ce au știut a'și păstra între popoarele creștine supuse Porței Otomane, simpatii care în mare parte au fost pricina biruințelor ei asupra Turciei. Ias că cu o rană nevindecată ea jignește pentru tot-dea-una inima românilor,—dar apoi 'și instrăinează și pre toate cele-lalte popoare coreligionare. O voi frații noștri în dureri și în nădejde, voi Bulgarilor, voi Rumelioților, voi toți acei cari ea noi cu pustiirea țerilor voastre, și cu sângele, averea și truda voastră, în toate campaniile trecute, ați fost împreună cu noi pedestalul pre care Rusia 'și-au întemeiat colosala putere, cu care ea astăzi se slugește spre a ne impila, ascultați ce mângăiere pentru cele trecute, ce speranță

pentru cele viitoare vă dă Rusia: „Dacă Românii, zice acest act, în numele unei *inchipuite* naționalități, a căria origină se perde în întunericul timpurilor se vor despărți de Turcia (o despărțire la care Românii nici nu gândesc) atunci în puterea aceluiași princip supt înriurirea aceleiași dorință, în curând și Bulgaria, Rumelia și toate neamurile de limbă deosebită din care Imperia Otomană se compune, vor pretinde asemenea a se emancipa“ etc. etc. Așa dar chiar când Turcia astăzi ar vroi, și ar socoti că este de folosul și interesul seu însuși ca să vă deie și vouă ca și nouă niște instituții mai liberale, o organizație mai națională, potrivită marilor și dreptelor principiiuri ale epocii noastre, Rusia ortodocsă, cea care se zice protectoara voastră ca și a noastră, cu armele în mână va opri pe Turcia să fie dreaptă, generoasă, liberală cu voi și cu noi, zicând că aceasta ar jigni driturile sale, interesele sale, *cinstea sa*, și că siguranța sa cere ca noi să fim în veci nenorociți. Voi dar cari mai credeți încă în ajutorul Rusiei, pilduiți-vă de protecția ce ea ne dă nouă Românilor, și apoi mai nădujduiți dacă puteți! Vedeți câte imputări, câte invinovățiri, câte aserții, unele mai neadivărate de cât altele, adună această depeșă asupra capului nostru. Am vroit, ni se zice, noi Moldovenii, să ucidem pe Domnul Mihail Sturza, ca și când ar fi între noi o ființă destul de ticăloasă, care să yrieie săși pângăriască mânele într'un sânge așa de spurcat, sau ca și când un popor întreg poate să fie respunzător pentru fapta unui desperat. Ne impută că avem emisari în Basarabia, și că vroim să revoltăm această provincie în contra Rusiei, noi acei cari prin noi singuri nu ne putem apăra, noi acei cari pentru chiar interese de avere și de familie nu putem strabate în cea țară ermetic închisă și în care—chiamăm mărturia guvernatorului de acolo și a consulatelor rosienesti—deșăm pre ori și cine să ne dovediască că au găsit macar umbra unui propagandist românesc. Ne părăște înaintea Europei că vroim a constitui sub numele de *regatul Daco-român un nou stat despărțit și neatârnat, la formația căruia chiamăm pre frații noștri din Bucovina din Transilvania și din Basarabia*, ca și când Moldova și țara Românească, ce nuși pot apăra chiar

pământul lor însuși, chiar puținele dreptăți ce le-au ramas încă necalcate, ar fi în stare și ar putea să facă nebunia de a se pune de-o dată în război cu Austria, cu Ungaria și cu Rusia, și toate acestea spre a reconstitui vechia Dacie! O învinovățire atât de ridicolă care n'ar merita să vie de la un guvern, ce poroncește la șase-zeci de milioane de oameni, și are peste un milion de baionete! Și după toate aceste împutări unele mai de ris de cât altele, apoi depeșa ne contestă și chiar accia ce Rusia nu ne-a dat, și nici poate prin urmare lua, ne contestă driturile care le avem de la strămoșii noștri, ne contestă naționalitatea care avem de la Dumnezeu, o naționalitate de opt milioane de români, pre care o avem de opt-spre-zecă veacuri, și care au resistat tuturor vijoriilor ce au trecut peste țerile noastre într'această lungime de timp. Noi n'avem drit să ne numim români și nici nu trebuie să cerem să ni se respecteze naționalitatea, acei cari în veacul de mijloc sub guvernele și domniile noștri, am fost valul creștinătății, în contra islamismului, noi a căroră pământ este un pământ de moașteni, pentru că fiește care parmac din el este adăpat cu sângele mucenicilor morți pentru lege și patrie, noi care în vreme de patru veacuri am dat lumii pildele cele mai strălucite de curagiu și de patriotism, cari am fost avangarda creștinătății, și cu sângele nostru am contribuit la păstrarea civilizației europene. Astăzi în epoca învierii celor mai slabe naționalități, noi n'avem drit să proclamăm naționalitatea noastră de români cu care ne-aucunoscut veacurile trecute. Noi n'am fost nimică, noi n'avem istorie, noi n'avem țară, noi n'avem drituri; căci tot ce suntem, și cea mai mare parte a folosurilor asigurate patriei noastre le suntem datori protecției bine-voitoare a Rusiei, ca și când înaintea cei întâi veniri a Rușilor în țerile noastre înaintea tractatului de la Kainardji și acelor următoare, noi n'am fi avut capitulațiile noastre, noi n'am fi avut drituri respectate de Turcia, noi n'am fi avut Domni mult mai naționali de cât acei de astăzi, guverne mult mai neatărnate de cât acele de acum,—libere numai cu numele—ca când religia noastră ar fi fost prigonită, ca când moșiile noastre nu le-ar fi stăpănit strămoșii noștri, și legele noastre nu s'ar fi

făcut în pământul nostru. Toate aceste dovedite prin istorie, toate aceste de o cunoștință obștească n'au fost, și Rusia singură ne-au dat tot!... Ea au isgonit pașii din țerile noastre, ea au risipit gemiile înalțate în locul bisericilor noastre, ea ne-au dat dritul să ne stăpănim moșiile până atunce în mâinile Turcilor, ca în Serbia și Grecia, ea au isgonit Alcoranul din legislația noastră; ea ne-au dat în sfârșit o patrie și un guvern național, și de aceea Rusia ne declarează astăzi că: *Moldova și Valahia sunt numai niște curate și simple provincii care au de împlinit atât cătră puterea suzerană cât și cătră puterea protectriță îndatoriri positive, de la care ele nu pot a se sustrage fără mai înuinte invoire a ambelor Curfi.* Și după toate aceste, Rusia ne declară că noi nu avem macar drit de a năzui la acea Europă, pentru acăria religie și civilizație strămoșii noștri au vërsat atâtea părăie de sânge, la acea Europă, care în mai multe rânduri ne au cunoscut ec-sistența ca staturi, și dritul de țeri autonome. Chestiile Libanului și a Egiptului s'au putut hotări de cătră puterile Europei; numai pentru noi popor creștin și asuprit, Europa nu poate să interneze nici în numele omenirei, nici în puterea dreptăților sale și a noastre; și aceasta pentru că: *tractatele încheiate între înalta Poartă și Rusia, n'au nimică comun la transacțiile pe temeiul căroră este întemeiet dritul public a Europei; că driturile Rusiei sunt întemeiete în Orient pe tractaturi care în Occident nu ec-sistă, și că după aceste tractaturi numai Turcia și Rusia au dritul de a regula condiția ambelor provincii a Moldovei și a Valahiei!*

Și pentru că asemenea invinovățiri departe de tot adevărul, pentru că asemenea teorii contrare cu ori ce drit a gințelor, cu tractatele noastre cu Poarta Otomană, cu chiar tractatele ce Rusia are încheiate cu Turcia, pentru că asemenea pretenții de autoritate esclusivă asupra soartei noastre—pretenții contrarie dritului omnipotent al Europei,—nu ne plac, pentru că avem de datorie națională de a le respinge, pentru că ar fi a ne osindi singuri la o sinucidere politică, dacă dinaintea Europei n'am protesta în contra lor, Rusia prin depeșa sa încheie a ne face ingrați, pe noi Românii cari cu înșesita pustiere a țerilor noastre, cu sângele

nostru, cu sărăcia familiilor noastre, cu primejduirea țerei și a driturilor noastre, cu perderea Bucovinei și a Besarabiei, am slujit Rusiei și am ajutat-o în toate campaniile sale ca să și sporească pământul, puterea și influența! Noi cari Rusiei nu suntem datori decât cu o slabă și mică restituție a driturilor ce am pierdut din pricina credinței noastre cătră dănsa, noi îi suntem ingrați și uităm că: *Rusiei suntem datori cu bine facerile poziției de astăzi.* Aceasta poate să fie, însă lăsăm lumii să judece, dacă se poate zice că poziția noastră de astăzi ne înfățișează ceva bine-faceri! Dacă dar Românii sunt ingrați cătră Rusia, apoi ce este ea cătră noi, ca care spre răsplătirea îndelungatelor noastre dovezi de credință și crudelor noastre jertfe nu ne-au dat decât o protecție ce în veacul trecut au fost o iluzie, și în veacul acesta un jug nesuferit? Recunoștiința este un sentiment ce nu se poronțește, ce nu se poate cere cu sila de la un individ, și cu cât mai puțin încă de la o nație. Recunoștiință dar nu vom pute ave nici-o dată pentru acea putere care cu numele de ocrotitoare ne ține în lanțuri, care sub brațul său de fer ne apasă într'atăta în cât ne înădușă, care ne apără numai abuzurile, care ne contestă chiar driturile ce nu le avem de la dănsa, și pre care ea numai ni le-au închizăsluit, care în Valahia amerință să întrebuițeze armele în contra tinerei libertăți, car în Moldova, sub împărăteștile sale vulturi, umbrește o fiară atât de spurcată ca Mihail Sturza!

Poporul român nu este ingrat; el pururea au plătit înzecit binele ce i s'a făcut, istoria o dovedește. Recunoștiință—poporul Român poate dar simți, însă numai pentru acea nație care și-ar întrebuița influența și armele spre apărarea neatărnării, libertății și driturilor sale, pentru ca sub scutul acestora să poată ajunge la acea bună stare și la acea disvolvare materială și intelectuală la care este și el chemat. Numai pentru o asemenea nație dreaptă și adevărat protectoară poate dar poporul român să aibă recunoștiință. Dacă dar Rusia dorește să merite și să dobândească din partea Românilor acest simțiment, continească apăsătoarea și machiavelica politică, ce de la 1832 mai ales păzește cătră

noi ; și nu mai facă din tractatele sale o punte pe care trage principatele de sub suveranitatea nominală a Sultanului, sub adevărata suveranitate a Țarului. Intr'această stare de lucruri care este dovedită prin 16 ani de practică, prin arbitrara amestecare a Generalilor și a Consulilor rusești în toate trebile din lăuntru a principatelor, prin punerea trimișilor turcești într'o poziție cu totul secundară și nebagată în seamă, Românii au toată dreptatea a se lepăda de o protecție, a căria Rusia este cea dintâi care i-au denaturat principiul; căci dacă ar urma de a suferi mai mult o asemenea protecție, ei n'ar face decât a schimba un jug mai ușor în contra altuia mult mai greu. Politicește, cum au zis foarte bine redactorul gazetei de Transilvania, am sta cu o asemenea ocrotire mult mai reu, decât am fost cu o sută de ani mai 'nainte, și cu atâta mai mult că Turcia aceea pre care părinții noștri pururea a jertfit'o Rusiei, se arată astăzi cu mult mai drăpăntă și mai marinimoasă decât această de pe urmă putere căria am făcut atâte și atâte îndelungate și sângeroase slujbe. Și dacă mai avem a ne mai teme de un despotism negreșit, că nu este de acel care ne-ar veni de la Constantinopol!

Principiul protectoratului rusesc este numai de a apăra principatele în contra pericolelor ce le-ar veni din partea Turciei, este numai de a îndatori pe această din urmă putere să păzească driturile Românilor. Oficial așa singură Rusia și-au cunoscut natura protecției. În adevăr, când prin tractatul de Kainardjik, Rusia și-au mijlocit dritul de a interveni prin ministrii sei în favorul principatelor la înalta Poartă, n'au fost aceasta numai spre a stavila apasarea Turciei?—Când prin tractatul de Akerman, Rusia au cerut ca Domnii să fie paștrați o eptactic și să poată liber ocărui cele din lăuntru a țărilor lor, n'au fost iarăși spre a depărta abuzurile Turciei și amestecarea ei în administrația principatelor? Când prin tractatele de Adrianopol și de Petersburg au îndatorit pe Poartă să recunoască Reglementul făcut în timpul guvernului rusienesc n'a fost aceasta iarăși numai ca să mijlocească în numele principatelor de la Turcia întărirea acestor legi fundamentale, zugrăvite ca ex-

presia voințelor și lucrărilor celor mai întâi locuitori a țărilor românești, și prin urmare întemeiate pe driturile de autonomie a acestora și închizăsluite de Rusia. Acesta este tot rolul protectoratului; căci nicăiri în aceste tractate nu se vede prefăcut principiul și aplicația, nicăiri nu se rostește că el are să se schimbe în suveranitate, nicăiri nu se hotărăște, ca aceea ce nu este ertat Turciei suzerane,—ade-că de a se amesteca în trebile din lăuntru a principatelor, și de a călca prin urmare capitulațiile lor, este ertat Rusiei numai, garanta acestora. Ei bine, ce până acum cabinetul de San-Petersburg au făcut numai *oficial* numai *pe hârtie*, facă-o astăzi și în faptă, fie adevărat *protector*! Românii au dovedit indestul de viderat că ei nu pot fi fericiți cu Regle-mentul, și că simțesc trebuința de ași da alte instituții mai naționale, mai drepte mai potrivite cu secolul și cu nevoile lor ma-teriale și intelectuale. La întâmplare când Turcia s'ar refu-za—in contra capitulațiilor—să recunoască Românilor dritul de ași da aceste instituții, Rusia implinească-și datoria de ocrotitoare, pue la mijloc puternica sa mijlocire, și silească pe Curtea Suzerană să respecte driturile de autonomie a-le Românilor. Ear nu când Poarta nu cere mai bine de cât ca principatele să fie libere; puternice și fericite,—căci aceasta este și interesul seu—Rusia cu puterea baionetelor sale să o oprească de a fi dreaptă și liberală, și ca culme a nedreptăței, apoi să declare înaintea Europei, că este pen-tru dēnsa *chestie de drituri*, *chestie de cinste*, *chestie de în-terese politice*, ca Românii să fie disbracați de driturile, de autonomia, de naționalitatea, de chiar existența lor, și că ei în veci să fie nenorociți! Ș'apoi mai pretinde încă și recu-noștință!....

Rusia au închizăsluit fericirea principatelor, zice rostit tractatul de Adrianopoli. Fericirea unui popor este însă nu-mai în bună starea sa materială, morală și intelectuală. A-ceasta ne lipsește de tot; spre a o dobândi avem trebuință de o bună legislație și de o bună administrație. Cum dar le vom putea avea, dacă nu ne va fi ertat să ne dăm institu-țiile ce ni le pot pregăti? Reformele însă ce atât Valahia cât și Moldova doresc, și de care mai înainte am dat o scur-

tă privire, sunt curat pământești, pentru că au origina lor în pământul nostru, și mântuitoare pentru că sunt drepte pentru toți. Ele asemenea nu jignesc pe nime, nici în cele din afară, nici în cele din lăuntru. În cele din afară, Românii chiar să vrea, n'ar putea să fie apăsători. În cele din lăuntru, prin aceste instituții, ei nu pretind nici de cum de a înjosi clasele cele înalte,—precum oăreși-care dușman a binelui ar vrea să înșele opinia publică—ce numai de a rădica clasele cele apasate. Nimine prin aceste îmbunătățiri nu se poate afla jignit, decât acei cari în interesul Statului privesc numai interesul lor, decât acei cari exploatează nenorocirea și sărăcia poporului, spre fericirea și îmbogățirea lor în parte. Noul îmbunătățiri o mai adăogim încă odată n'au alt țel decât de a pune dreptatea în locul privilegiului, dragostea în locul urii între deosebitele clase, și obștească mulțumire și fericire în locul obșteștei intristări și nenorociri, ce domnește astăzi de la o margine a principatelor la cealaltă.

Înalta Poartă au cunoscut atât de bine ne-apărata nevoie a îmbunătățirii stărei politice, materiale și intelectuale a Românilor, încât de mult și înainte chiar ca aceștia să și fi exprimat dorințele lor, ea și a rostit bunele sale plecări și via dorință ce are de a vedea lărgită sfera libertății și a neatarnării lor, într'un chip potrivit cu epoca noastră, și cu însuși interesul Turciei: „Nu ar fi vrednică de epoca în care viețuim, urmează a zice acelaș jurnal de Constantinopol pre care l'am citat mai sus, și conform cu tendința liberală ce să manifestează pretutindene într'un chip așa de viderat, ca libertatea individuală să fie mai bine închezășluită; ca starea țeranilor să fie îmbunătățită atât cătră proprietari cât și cătră guvern, începând cu oborirea boerescului; ca să se hotărască reforma școalelor spre a se priimi în ele poporul ce zace în neștiință; ca să se ocupe cu educația morală a clerului; ca miniștrii să aibă o libertate de acție mai mare, spre a întemeia responsabilitatea lor; ca cenzura să fie oborâtă; ca debatațiile judeciare să fie publice; ca să se introducă îmbunătățiri în proceduri și în sistemul penal; ca corupția slujbașilor să fie de nu nimicită,

ce ar fi greu, dar macar restrânsa pre cât cu putință; ca să se așeze o bancă Națională în interesul comerțului și a industriei, etc.? Cine ar putea să se găsească jignit cu aceste măsuri și cu multe altele ce este de prisos de a le arata? Negreșit că nu generalitatea moldovenilor! Ele din protivă ar fi pentru dănsii un izvor de bună-stare, de vrednicie și mai ales de orânduială, căci *cu cât egalitatea și dreptatea se statornicesc între toate clasele unui stat, cu atât să sporesc și elementele mulțămirei și siguranței generale.* Popoarele în Moldo-România sunt însetate mai mult decât în ori ce altă epocă, de vrednicie, de libertate și de bună-stare, și în unele lor dorinți cătră o mai bună soartă, ele sunt încurajate de cătră isprăvile marelor mișcări a Europei, pe care le simțesc prin un fel de electricitate a căroră conductori sunt pretutindene, deși nevăzuți. Lucrând așa, principatele n'ar face decât a întrebuișa driturile ce le au din constituțiile ce li s'au dat pentru graduala lor dezvoltare, și a se conforma la spiritul tractatelor speciale a Curțelor Suzerană și Protecțișă, care n'au și nu pot avea intenții împotriva fericirii principatelor. Ele nu vreau decât aceea ce vroesc guvernele rezonabile: Unirea în libertate, o rânduială în propășire. Această indoită condiție să se îplinească în reformele ce sunt de făcut, și nimine va avea a se teme că ar găsi din partea Curților, un refuz de ajutor, și încă mai puțin acturi care ar fi de natură de a împiedeca marșa pacinică și legală a acestor țeri."

O ispită de trei luni în Valahia, și de șase luni mai ales în Moldova — cu toată uricioasa și ticăloasa ocărnuire a Domnului Sturza, care pre ori ce alt popor l'ar fi adus la actele cele mai desperate, — au dovedit indostul că Românii înțeleg foarte bine poziția lor, și că simțesc că ei nu pot ajunge la redobândirea driturilor lor, decât prin mijloacele cele mai pacinice, și prin o strănsă împreună înțelegere cu Turcia. Românii nu doresc nimica mai mult decât acele ce videm cuprinse în rëndurile de mai sus. A reintemeia relațiile lor cu Poarta Otomană în spiritul capitulațiilor lor, recunoscute și de Rusia, a departa din ocărnuirea din lăuntru ori-ce influență streină, primejdioasă și ilegală, potrivit

autonomiei lor asigurată prin aceleași capitulații, a'și da toate îmbunătățirile materiale și intelectuale, de care simțesc că țara lor are neapărată nevoie, a uni amândouă principatele spre a scăpa *de indoitele și însărcinatoarele cheltueli* a ținerii a doi Domni, a două ministere, a două administrații și a două ștaburi a oștirii, și tot odată a scăpa poate prin aceasta și de două isvoare de corupție, o Unire care este dictată atât de vederat prin aceeași origină, limbă, obiceiuri și interese, încât ea este incuviințată de însuși acel Reglement, pre care Rusia cu armele în mână, îl sprijinește: eată dorințele, eată cererile Românilor. A le refuza aceste reforme, ai sili să se fie de starea lucrurilor de astăzi, de instituțiile nedrepte și eterogene care'i impilează, este a vroi ai aduce într'un noian de nenorociri, și ai arunca într'o prăpastie de discordii civile, de revoluție, și de anarhie; căci, istoria lumii au dovedit prin mai multe lecții cumplite la ce mijloace de desnădăjduire popoarele aleargă, spre a'și arăta și a'și indestula nevoințele, când li se pune piedecă de a le dobândi pe o cale liniștită și pacinică.

Dacă dar Rusia în adevăr și fără fățarie vroiește ferircirea principatelor, nu mai opriască cu brațul seu de fer nobila hotărire a Turciei de a fi dreaptă și generoasă, și nu mai calce driturile Românilor, ea care ar trebui să fie cea dintâi să le sprijinească. Bunul Imperat Ferdinand al Austriei au inchiezăsluit fraților noștri Români-Bucovineni și Transilvăneni naționalitatea lor, autonomia provincială, și toate driturile constituționale, menite de a înalța la rang de nație și de oameni liberi. Cum dar noi Moldovenii și Muntenii putem să fim mulțămiiși de soarta noastră, noi acci ingunchiați sub toate abuzurile și asupririle din lăuntru și din afară? Cum putem să fim recunoscători Rusiei, ea care ne contestă autonomia, ce au fost cea întâi condiție a capitulațiilor noastre cu Inalta Poartă, ea care își atribue dritul de a ne impune legi, și de a hotări toate cele din lăuntru ale noastre, și după toate aceste ne contestă ehier istoria, ea cu aceasta să piară și aducerea aminte a jertfelor ce i-am făcut, ne contestă ehier naționalitatea, a *căria bază istorică n'au existat nici odată, o naționalitate inchi-*

puiă a căriă origină să pierde în întunericul timpurilor, așa zice depeșa Comtelui Neselrode, și așa șapte milioane de Români cu un trecut de opt-spre-zece veacuri, cu o istorie atât de strălucită, și care arată lumii luptele îndelungate ce au ținut și păraiele de singe ce au varsat pentru creștinătate și civilizație, cu niște barbați ca Mircea, ca Huniad, cu Stefan, ca Mihai și cu atâte alte nume mari ce au contribuit la chiar luminarea Rusiei, și așa, aceste șapte milioane de oameni ce vorbese aceeași limbă, ce au aceeași origină, acciași istorie, același obiceiuri, nu sunt nație nici trebuie să reclame respect pentru naționalitatea românească, astăzi când videm cele mai slabe, mai neînsemnate și mai adormite naționalități desteptându-se din letargie la căldura veacului al noue-spre-zecelea, ca niște flori ce din mijlocul omătului se deschid la razele soarelui de primăvară.

Nu așa au fost însă tonul manifesturilor trecute, nu așa au fost cuprinsul făgăduințelor ce de cătră Monarhii Rusiei Ecaterina II, Pavel, Alexandru și însuși Majestatea sa Imparatul Neculai I s'au dat Românilor, atunci când aceștia să provoca să se scoale în contra Inaltei Porți, în contra *Agarinenilor și păgănilor* și să jertfească țara, vieța și averea lor, spre a ajuta la sporul armelor pravoslavnice (1) și oare cu perderea Bucovinei și a Basarabiei, cu primejduirea țărilor noastre de a fi prefăcute în pašalicuri, cu compromiterea driturilor noastre, cu păraele de sânge vărsate în campaniile Turcești, cu înșesită pustiire a pământului nostru, toate acestea întâmplate numai din pricina credinței și a jertfirei părinților noștri pentru Rosia, oare în numele sfintei dreptăți, în numele lui Dumnezeu și a acciași legi care ne este comună cu Rosia, nu suntem îndrituiți să cerem de la Majestatea Sa Imparatul Nicolai realizarea atător solenale făgăduinți, date de atăța Augusti monarhi, și implinirea acei fericiri închizășluite nouă prin tractatul de Adrianopol, și prin chiar împărăteasca parolă, cuprinsă în vestitul manifest din Septemvrie 1829 (2). Sau trebuie să ne în-

(1) Vezi manifesturile împaraților și generalilor rusești adresate Românilor la deschiderea a fiește-căruia resboiu în contra Turciei.

(2) Recomandăm cetitorilor și barbaților ce se ocupă cu istoria noastră națională „*studiul istoric asupra Politicii ruse în cestiunea Ori-*

doim de o parolă atât de înaltă? Noi știm însă că Autorității Rusiei pururea au ținut să păstreze încrederea popoarelor în înaltul lor cuvânt, ca la expresia a ori ce dreptăți și a ori ce legi în Imperia lor. Românii cu fală își aduc încă aminte de parola dată asemenea unui Moldovan de cel mai mare Monarh al Rusiei, lui Dimitrie Cantemir de către Petru-Cel-Mare, carele la îndemnarea ce i se făcea de a fi necredincios făgăduinței făcută unui Domn ce și-au vândut țara pentru dănsul, și de al da în mânele Turcilor, au răspuns aceste nemuritoare cuvinte, vrednice de a figura în litere de aur în Cabinetele tuturor Suveranilor. *„Voiu da mai bine tot pământul ce se întinde până la Kivsk, că îmi va rămănea încă nădejdea de a-l redobândi; dar perderea parolei mele n'ăș mai pute-o îndrepta. Nici nu pot să gândesc de a o calca și de a da pre un principe ce 'și au părăsīt Domnia pentru dragostea mea. Noi n'avem al nostru de cât cinstea, a lipsi cinstei, ar fi a conteni de a fi Imperat!* Cu durere am cetit depeșa Cabinetului Rosienesc din

entului“ ce s'a publicat în 1877 d. F. Nartens, profesor la Universitatea din St.-Petersburg și membru al Institutului de drept internațional din Belgia. În acest studiu ce face mențiune de scrisoarea Comtelui Capodistrias adresată Imperatului Neculai în ziua de 18—30 Mart 1828. Celebrul acest diplomat rus devenit președintele Greciei regenerate, exprimă prin acea scrisoare planul seu în reconstruirea politică a peninsulei Balcanilor. După acest mare patriot grec, Imperiul otoman din Europa trebuie se fie înlocuit prin cinci state de a doua ordine. În capul acestor cinci state, figura *Ducatul sau Regatul Daciei*, format din provinciile danubiene, adică Moldova și Valahia; veneau, apoi, Regatul Serbiei, compus din Bulgaria, Serbia și Bosnia; Tracia și Macedonia; Epirul; Grecia regenerată. După planul patriotului grec, Constantinopolul trebuia se levină „o politie liberă“ și centrul Confederațiunii care lega pe toate aceste cinci state a peninsulei balcanice. Această confederațiune trebuia se fie reprezentată la Constantinopoli prin un Congres. — Tot în studiul acesta al eminentului profesor de la Universitatea de St.-Petersburg, găsim convențiunea secretă încheiată în 1833 la Mîchengraetz între Rusia și Austria. Printr'un articol separat și secret ambele cabinete Imperiale se leagă de a lucra în înțelegere și într'un perfect spirit de solidaritate pentru tot ce privește stabilirea noului ordine de lucruri, destinate a înlocui ordinea de lucruri care există astăzi — Lorimer, profesor de drept internațional de la Universitatea din Edimburg propune se facă din Constantinopole o politie internațională, scaun al unui guvernământ internațional a căruia misiune se fie de a protege toate interesele legitime angajate în cestiunea Orientului și a împiedeca ca dărâmurile Imperiului otoman se nu devină prada unor apetituri ilegitime.

19 Iulie, care, ca grozava inscripție ce Dante pune pe porțile iadului ne zice :

Lasciate ogni speranza o voi ch'entrate aqui.

Cu adâncă durere am fost siliți să respingem invinovățirele sale, și să'i refuzăm nedreptele aserții. Inșă noi Români suntem pe calea cinstei și a dreptății ; o sfântă lege ne îndatorește ca să nu lăsăm să se înrădăcineze în opinia publică niște false imputări, niște pretențiuni de drituri fatale conservăției noastre de nație liberă, și numelui nostru istoric. Noi nu ne temem de adivăr ; și de aceea curat și tare ne aratăm durerile și apasarea la care cu desprețul dritului gințelor suntem osândiți de cătră o putere străină cărcia n'am făcut decât bine. Depeșa din 19 Iulie așază niște principii, disvălește niște teorii de drituri cu totul deosebite de limbagiul ce Rusia au ținut până acum în trecutele sale manifesturi și tractaturi. Și o armie au intrat în principate spre a pune în practică noiele drituri a Protectoratului. Într'o asemenea tristă impregiurare, Români s'ar fi sinucis politicește dacă n'ar fi rădicat glasul lor a protesta în contra nepilduitului abuz de putere, supt care naționalitatea și ecistența lor ca Stat, se amerință de a se cotropi. Rusia puternică prin milionul seu de baionete s'au adresat guvernelor și publicului Europei. Români tari numai de bunul lor drept au indoită datorie de a se îndrepta cătră acest mare tribunal al lumei, și de a reclama dreapta sa hotărâre între „Tărie“ și între „Drit,“ între „asupritor“ și „asupriți.“ Români au adevărul și dreptatea în partea lor, unul și alta dovedite prin chiar mărturisirele Rusiei cuprinse în toate manifesturile, proclamațiile și făgăduințele sale date părinților lor într'un veac și jumătate. Dumnezeu și oamenii să judece faptele noastre, și apoi să ne osindiască dacă ne socoate de crimă îndrăznirea că ne apărăm driturile naționale ! Noi înșă înaintea Europei întregi protestăm în contra a ori ce asupriri ce s'ar face patriei noastre din partea Rusiei și fără frică declarăm, că noi nu cunoaștem Rusiei dritul de a hotărâi despre soarta noastră. Prin rabdarea și tăcerea noastră noi nu putem să lăsăm în întuneric dreptățile țerei noastre ;

și de nu am isprăvi altă ceva, dar macar istoriei să vroim să păstrăm gloria naționalității noastre!

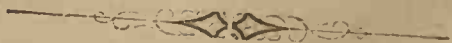
În tot cazul bun sau rău, să nu ne desnădăjduim însă; să avem credința în viitorul nostru! O nație asupra căreia au trecut Huni, Goți, Avari, Vandali și alte atâte seminții străine, o nație care opt-spre-zece veacuri cu toate atacurile timpului, cu toate năvălirile barbarilor au resistat și s'au ținut până astăzi, o nație de șapte milioane de Români, nu este cu puțință ca să fie osindită de cătră providență să peară tocmai astăzi în "secolul naționalităților" (1). Numai să avem vrednicie, statornicie, și unire. Să nu ne descurajăm mai ales de relele timpuri, de nourii trecători ce se pot ivi pe orizontul țărilor noastre. Pentru popoare, ca și pentru iudivide, suferințele nu sunt tot-deauna pierdute; adese ele sunt menite de a le întări energia, de a le spori rivna, de a le forma caracterul. Prin urmare, prin bărbăția noastră în nenorocire, să ne arătăm vrednici de fericirea și de libertatea ce Tatul Cel de Sus, de la întemeierea lumii au pregătit tuturor popoarelor, și care prin urmare, curând sau târziu trebuie să vie și Românilor. Să gândim că acest nume strălucit ce l'am moștenit de la stăpânitorii Lumii, ne impune mari datorii, și prin urmare, ori cum să ne

(1) Secolul în care trăim se mi fie ertat de a l' numi „secolul nedreptăților.” Când privește cineva faptele întâmplate de la începutul veacului acestuia, și până în ziua de astăzi, nu poate să nu și întipărească bine în minte portretul ce ilustrul scriitorin *Lamennais* l'a făcut despre diplomație, portret care, după cum observă Laurent, este și astăzi adesea ori expresiunea exactă a realității. Iată cum se exprimă în această privință *Lamennais*: Diplomația este sacerdocul interesului. Ea are două obiecte principale: a și face bine sie însăși, și reu altuia. Ca o națiune se ruineze, spre exemplu, pe alta, chiar când ea n'are găsi în această ruină nici un profit direct, totuși ea, câștigă cel puțin o superioritate relativă de avuție, prin urmare de putere. Diplomatul trebuie, deci, se fie lipsit și desbrăcat de scrupulele datoriei. Funcțiunile sale se mărginesc într'una singură, aceea „de a înșela”. Și când el tace, și când vorbește, și când afirmă, strigă, insinuuază sau sfătuiește, diplomatul n'are alt scop de cât de „a minți.” Discursurile sale, tăcerea sa, figura sa, gestul seu, desmerdările sale, supărările ca și mânia sa, totul în diplomat este o minciună.

Mulți pot vedea în aceste cuvinte o adevărată satiră; mulți, înse, cu istoria în mână pot se demonstreze că *Lamennais* n'a fost alături de adevăr când ne face descrierea de mai sus, dar ne oprim în loc... de teamă să nu indispunem pe unele din Statele cele mari ce au pretențiunea de a sta în capul civilizațiunii Omenirii întregi.

fie. Cartea norocului, să trăim și să murim Români, aducându-ne aminte de marea îndatorire și de frumoasa făgăduință, ce pe patul seu de moarte ne-au lasat Ștefan Cel mare:

„Dacă dușmanul vostru v'ar prescrie condiții rușinătoare, atunci mai bine muriți prin sabia lui de cât să fiți prietori împilării și ticăloșiei Terei Voastre! Dumnezeuul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugelor sale, și va scula dintre voi pre cineva, carele va așeza carăși pre urmașii voștri în libertatea și puterea de mai nainte!”

Institutul de Studii Istorice și Social-Politice
de pe Înyă C.C. al P.C.R.
BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ

VERIFICAT
2017

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREȘTI

2621